ХАДЖИ ГЬОКА ПАВЛОВЪ

1836. †1905.

БИОГРАФИЧЕНЪ ОЧЕРКЪ.

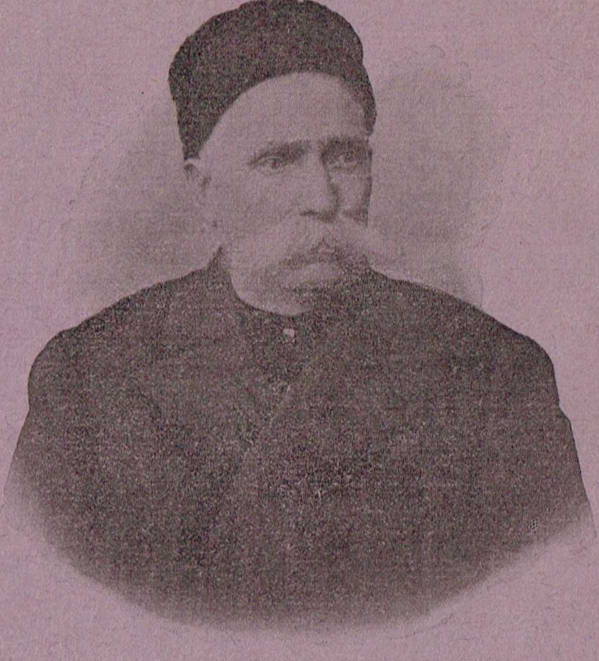

„Etiam ignotis prodesse memento!“ („Помни дори къмъ непознатитѣ да бѫдешъ полезенъ!“)

Cato.

Написа **С. Ив. Б.**

ИЗДАВА
Попечителството на Пловдивското Сиротопиталище.
Пловдивъ
1905.

ХАДЖИ ГЬОКА ПАВЛОВЪ

1836. **† 1905.**

БИОГРАФИЧЕНЪ ОЧЕРКЪ.

„Etiam ignotis prodesse memento!“ („Помни дори къмъ непознатитѣ да бѫдешъ полезенъ!“)
Cato.

Написа **С. Ив. Б.**

ИЗДАВА
Попечителството на Пловдивското Сиропиталище.
Пловдивъ
1905.

Нѣколко уводни думи.

На 31. августъ т. г., къмъ 2 ч. подиръ пладне, се разнесе изъ града ни печална вѣсть: ***Хаджи Гьока Павловъ,*** *познатъ съ своитѣ благодѣяния родолюбецъ, не е вече между живитѣ, — гласѣше тая вѣсть, която и тѫжниятъ гласъ на черковнитѣ камбани оповѣстяваше изъ четиритѣ краища на Пловдивъ. Нѣколко печатани скръбни извѣстия — отъ домашнитѣ на покойния, отъ попечителството на сиротопиталището, общинското управление, отъ бюрото на мѣстната демократическа партия, опълченското дружество — подтвърдиха тая печална новина, изказвайки едноврѣменно своята искрена и дълбока скръбь отъ голѣмата загуба, която прѣтърпѣва Пловдивъ въ лицето на своя добъръ гражданинъ.*

Неотдавна — прѣзъ м. мартъ т. г. — единъ отъ мѣстнитѣ вѣстници побърза да оповѣсти на пловдивчани, че покойниятъ, виждайки живота си въ опасность отъ неизцѣрима болесть, която отдавна бѣ го вграбчила и готова на всѣки часъ да му поднесе горчивата чаша на смъртьта, отредилъ въ завѣщанието си скѫпъ подаръкъ на пловдивското сиротопиталище — извѣстния въ града ни ***„Хотелъ България“*** *заедно съ многодоходнитѣ осъмь магазини подъ него. Мнозинството съграждани, знаейки студенината, да не кажа скѫперничеството на нашия заможенъ българинъ къмъ обществени благодѣяния, отнесоха се — и съ право — недовѣрчиво къмъ тоя слухъ. Обаче слѣдъ смъртьта на покойния тоя слухъ стана истински фактъ. Искрена благодарность и народна гордость личеше по лицата на всички наши съграждани-българи, които виждаха, че къмъ кѫсата редица български родолюбци се ниже още единъ добъръ синъ на майка България. И съ право: отъ прихода на поменатия подаръкъ — 10,000 л. годишно — попечителството на сиротопиталището ще може да побере въ своята човѣколюбива ограда още нови 30—40 клети сирака, които иначе, при липсата* *на обществена благотворителность у насъ, биха се скитали немили-недраги, излагайки се на страшни житейски удари и вихри, които безъ врѣме биха ги убили и физически, и нравствено.*

Па и колко горчиви ***сълзи*** *на безпомощни* ***майки-вдовици*** *и* ***немощни бащи*** *ще изтрие благодѣянието на Хаджи Гьока, който чрѣзъ попечителството ще дава подслонъ, храна, облѣкло и възпитание на милитѣ имъ невинни рожби, — бѫдещи* ***граждани*** *и* ***майки!*** *— Блазѣ на покойния! Миръ на праха му, който навѣки ще се благославя отъ стотини и хиляди сърца, дълбоко наранени отъ немилостивитѣ удари на човѣшката сѫдба!*

Попечителството, желайки да изрази своята дань на висока почеть и дълбока признателность къмъ паметьта на покойния, рѣши да издаде прѣдлагания биографиченъ очеркъ: едно, да запази по-дълготраенъ поменъ за покойния въ паметьта на благодарнитѣ му съграждани и тѣхнитѣ потомци, и друго, да посочи родолюбеца Хаджи Гьока като образецъ на примѣрно ***трудолюбие, человѣколюбие*** *и* ***патриотизъмъ,*** *— високи домашни и граждански* ***добродѣтели.***

Поклонъ прѣдъ праха ти, дѣдо Гьока! Ти съ человѣколюбивото си дѣло ни каза за лишенъ пѫть, че ***да се помага и облекчава сѫдбата на страждущитѣ е най-високата християнска и общочовѣшка добродѣтель!***

Пловдивъ 12. октомврий 1905 г.

С. Ив. Б.

ИЗЪ ЗАВѢЩАНИЕТО НА ПОКОЙНИЯ ХАДЖИ ГЬОКА ПАВЛОВЪ.

Каменото двуетажно здание, подъ название сега **„Хотелъ България“,** находяще се въ градъ Пловдивъ, срѣщу джамията „Джумая“, — отгорѣ хотелъ, а отдолѣ 8 (осъмь) магазини, при съсѣди отъ една страна К. Калчевъ и С. Михалосъ и отъ три страни пѫть, завѣщавамъ слѣдъ смъртьта си **въ пълна собственость на Пловдивското Сиротопиталище,** отъ прихода на което да се издържатъ хранящитѣ се въ него сирачета, за което ще се грижи отреденото отъ закона настоятелство на това сиротопиталище, подъ надзора и контрола на пловдивския български митрополитъ, относително събирането и харченето на прихода отъ този имотъ. — Имотътъ по емляка е оцѣненъ на 80,000 лева“.

Пловдивъ, 2 мартъ 1905 г.

ХАДЖИ ГЬОКА ПАВЛОВЪ.

1. Дѣтинство.

Хаджи Гьока Павловъ се е родилъ въ балканския градецъ Сопотъ на 24. декемврий 1836 г. — година страшна и паметна поради върлуващата тогава чума, отъ която малкиятъ Гьока се е спасилъ, благодарение грижитѣ на родителитѣ си, които като пеленаче го занесли съ себе си въ гората, дѣто заедно съ много сопотненски сѣмейства прѣживѣли нѣколко мѣсеца. Баща му, *Павелъ Гьоковъ*, съ незавидно материялно състояние сопотненецъ, е билъ трудолюбивъ, ученолюбивъ и между своитѣ съграждани е минавалъ като ученъ мѫжъ, заедно съ извѣстния на врѣмето Попъ Ганчо. Павелъ Гьоковъ се е поминалъ прѣзъ 1875 г. — една година прѣди паметното срѣдногорско възстание, а майката на Хаджи Гьока — *Мария Тодорова*, отъ Сопотъ — се е поминала по-рано — прѣзъ 1857 г. Тя е била добра домакина, примѣрна майка, трудолюбива, кротка, крайно набожна и голѣма чистотница — качества, които посетнѣ прояви и нейниятъ синъ, покойниятъ Х. Гьока.

На 7-годишна възрасть малкиятъ Гьока билъ изпратенъ отъ родителитѣ си да се учи въ сопотското училище, дѣто, за голѣмо огорчение на ученолюбивия си баща, той прѣстоялъ само ½ день: суровата дисциплина, на която той е билъ зритель още прѣзъ първитѣ часове на своя ученишки животъ, възбудили въ невинната му и нѣжна дѣтска душа такъвъ страхъ и отвръщение, че, въпрѣки нѣжнитѣ молби и сълзи на добрата си майка и настойчивитѣ заповѣди на ученолюбивия си баща, той не се е рѣшилъ повторно да прѣкрачи прага на сопотското училище. Обаче благодарение на своята любознателность и своето примѣрно постоянство, той по-сетнѣ, когато се хвърлилъ като работникъ въ буритѣ на живота, успѣлъ самъ да си набави това, което училището съ своята страшна фалага и немилостива прѫчка бѣ му отказало.

Осъмгодишниятъ Гьока билъ даденъ отъ родителитѣ си на занаятъ — при майсторъ басмаджия[1]), при когото е чиракувалъ 2 години. Зарадъ своята буйна пъргавина, твърдо постоянство и търпѣние, съ които е понасялъ тежкитѣ несгоди и неволи на тогавашния чирашки животъ, малкиятъ Гьока е билъ обикнатъ отъ своя майсторъ. Обаче тоя занаятъ — басмаджилъкътъ — е билъ вече на упадъкъ, та Гьока се е принудилъ да напусне първия си майсторъ, за да отиде да учи другъ занаятъ — папукчилъкъ, който му е обѣщавалъ по-охоленъ бѫдещъ животъ. И тукъ при новия си майсторъ — Ив. Х. Димитровъ, малкиятъ Гьока понася съ примѣрно постоянство горчивинитѣ на чирашкия животъ: освѣнъ въ дюкяна, той е трѣбвало да работи като слуга и у дома на майстора си, който при това често го е изпращалъ съ добитъкъ въ гората за дърва. Като е натоварялъ въ гората добичето съ дърва, Гьока си е спомнялъ и за своитѣ домашни, та е нарамвалъ на гръбъ тежъкъ вързопъ дърва за майка си и баба си, които имали нужда отъ тѣхъ. Па и малкото парично възнаграждение, което благодарниятъ му майсторъ по милость му е давалъ понѣкога, малкиятъ и сърстрадателенъ Гьока е дѣлилъ между майка си и баба си. Затова добрата му бабичка често съ сълзи на очи отъ умиление е изказвала своята благодарность, благославяйки го:

„Баба, да ти се позлатятъ рѫцѣтѣ!“

И къмъ майка му добрата бабичка често се е обръщала:

„Булка, я вижъ: отсега още какъвъ е нашъ Гьока, а кога порасте, какъвъ ли мѫжъ ще стане? Дано ни го закриля милостива св. Богородица, та да расте и порасте левенъ юнакъ!“

Като чиракъ-слуга въ людски кѫщи, малкиятъ Гьока е спохождалъ често и родителитѣ си у дома, дѣто, намѣсто да си почине и отдъхне отъ тежки работи, той се е залавялъ за нови: да поразчисти двора, да прикове нѣкоя откована дъска и др. Нѣкои отъ приближенитѣ на Хаджи Гьока ме увѣряватъ, че той, макаръ и 11-годишенъ, се е наелъ единъ день да огради часть отъ двора на бащина кѫща, за да не хвърлятъ домашнитѣ му тамъ смѣть. А всичко това той е вършилъ съ веселость и отъ голѣма и вродена любовь къмъ *чистотата*. Затова съ право Хаджи Гьока и на старини, спомняйки си често тоя дѣтски подвигъ, е казвалъ:

„Още отъ малъкъ съмъ заградилъ и ще продължавамъ да градя, доклѣ ми очи гледатъ и рѫцѣ работятъ.“

---

[1]) Басмаджиитѣ шарятъ съ разни бои кърпи (шамии) за женски глави, — занаятъ, който днесъ се практикува само въ нѣколко български градове.

2. Юношество.

Щомъ навършилъ 12-годишната си възрасть, малкиятъ Гьока, макаръ и съ разстроено здраве, заминалъ съ баща си и по-голѣмия си братъ, Ивана, на печалба въ Силистра, а оттамъ — въ близусѣдното село Сребърна: баща му по това врѣме прѣтърпѣлъ въ Сопотъ голѣми парични загуби отъ продажба на вино, та се рѣшилъ да опита щастието си въ далечното силистренско село. Тукъ, подпомогнатъ отъ двамата си синове, той отворилъ кръчмарница, дѣто освѣнъ спиртни пития продавалъ и бакалски стоки. Обаче трудолюбивиятъ Гьока, жъденъ за по-голѣма работа, не е могълъ да бѫде доволенъ отъ тая дружеска работа, която, споредъ него, е могълъ да върши самъ единъ отъ тримата. „Какъ така, често казвалъ той на баща си, трима мѫжаги да вършимъ такава една дребна работа?“ Затова той, дори противъ желанието на баща си, заминалъ за Силистра, дѣто постѫпилъ като слуга у единъ механджия-гостилничарь, а слѣдъ врѣме — пакъ слуга у единъ бакалинъ. И трудолюбивиятъ Гьока не е считалъ за срамъ да хаби младежки сили като слуга у людски кѫщи: *трудътъ, въ каквато и форма проявенъ, за него е билъ благословенъ.* Ето една отъ най-симпатичнитѣ характерни черти, които проявя покойниятъ още прѣзъ своето дѣтинство и юношество.

Като слуга у тоя бакалинъ, Гьока се е научилъ отъ дѣцата му да чете и пише: свърши работата си, измие паници и изчисти обуща слѣдъ вечеря, той, слѣдъ като домашнитѣ на господаря му си лѣгали, прибира се въ едно кѫтче на скромна стаичка и при лампа, едва шумеща, жъдно и внимателно прѣлиства и чете книгитѣ на господарскитѣ си дѣца, за да даде на жъдната си и любознателна душа това, що суровата и страшна дисциплина въ училището на родния Сопотъ бѣ му отказала.

Слѣдъ врѣме Гьока съ паритѣ, които спестилъ като слуга, отворилъ на своя глава бакалско дюкянче. За това материялно му е помогналъ и досегашниятъ му господарь, който го билъ обикналъ заради неговата безукоризнена честность и примѣрно трудолюбие. Обаче буйниятъ Гьока скоро турилъ, макаръ и врѣменно, ключъ на дюкянчето си, — тая първа негова рожба на самостойна работа, слѣдъ като бѣ слугувалъ толкова много години на чужди люде: кримската война, която почна, както е знайно, прѣзъ 1853 г., повика младия и буенъ Гьока, за да услужи и той, споредъ силитѣ си, за освобождението на робска България, която е очаквала скѫпа свобода отъ сѣверната си славянска посестрима — Русия.

Руски войски, на отвъдната страна на Дунава, сѫ готови да навлѣзатъ въ Силистра, за да сломятъ веднъжъ за винаги 5-вѣковнитѣ робски вериги на клета България. И буйниятъ Гьока[1]), макаръ и 18-годишенъ, се рѣшава да услужи съ младежкитѣ си сили на освободителното дѣло: възпламененъ отъ перспективата на бѫдна свободна родина, той не е могълъ съ скръстени рѫцѣ да чака освободителнитѣ руски войски въ тѣсното си дюкянче. И една нощь, заедно съ нѣколцина познати, между които е билъ и сопотненецътъ Ив. Балкански, той избѣгва тайно въ Румъния, за да влѣзе заедно съ другаритѣ си като волентиръ въ руската армия[2]). Обаче тая тригодишна война, която изложи руското орѫжие на страшни изпитни прѣдъ коалиционнитѣ войски при Севастополъ, не можа да изпълни сладкитѣ надежди на българитѣ. И слѣдъ мира Гьока се връща съ съкрушена душа пакъ въ Силистра, за да отвори изново бакалското си дюкянче.

* * *

---

[1]) Гьока още като юноша въ с. Сребърна проявя своята буйность, рѣшителность и ненависть къмъ турцитѣ: единъ денъ единъ турски войникъ отива въ дюкянчето при Гьоковия братъ, Ивана, за да земе на сила и безплатно една торба ечмикъ. Току-що прѣкрачва войникътъ на връщане прага на дюкянчето съ пълна торба на рамо, 16-годишниятъ Гьока го срѣща и, увѣдоменъ за насилието му, хвърля се върху му и съ нѣколко удара го заставя да сложи наземи торбата, която Гьока зелъ съ себе си. Разяреният аскеръ-кавалеристъ, изненаданъ и залисанъ на първо врѣме отъ смѣлостьта на младия гяуринъ, скоро се съвзима и изважда сабята си, съ която нанися два удара — по главата и десното рамо — на влизащия въ кръчмата развълнуванъ Гьока.

[2]) Като съгледвачъ тайно и съ голѣмъ рискъ за живота си Ив. Балкански се е промъквалъ често въ Силистра и околнитѣ ѝ села, за да събира и занася въ руския воененъ станъ свѣдѣния, досежно броя и мѣстонахождението на турскитѣ войски.

3. Хаджи Гьока като̀ мѫжъ на самостойни търговски работи.

Слѣдъ кримската война Гьоковиятъ баща, комуто, види се, омръзва тежката чужбина, която го е държала далечъ отъ роденъ градецъ и ближни, рѣшава да се върне въ Сопотъ. Съ себе си той взема и своя по-малъкъ синъ, Гьока, който безропотно напуща Силистра, за да се прибере въ родния Сопотъ. И сега въ родния си градецъ възмѫжалиятъ вече Гьока не е счелъ за срамъ да се услови за слуга у единъ свой роднина — Хаджи Колю, при когото е слугувалъ 3 мѣсеца. Слѣдъ това той си отворилъ на своя глава малка кръчмарница, дѣто покрай спиртни пития е продавалъ и бакалски стоки. Обаче прѣдприемчивиятъ Гьока не е могълъ да се задоволи съ тая „дребна работа“, та редомъ съ нея той се е занимавалъ и съ коньопродавство, — търговия, която му е доставяла добра печалба и е турила основа на неговото бѫдеще заможно състояние. Ненапразно покойниятъ и на старини често говорѣше прѣдъ свои домашни и познайници: „Джамбазлъкътъ (коньопродавството) ми е маята“. Отсега натъй цѣла Мизия и Тракия сѫ се видѣли тѣсни за прѣдприемчивия му търговски духъ; затова покойниятъ е почналъ да спохожда често дори Сърбия и Босна, дѣто е купувалъ коне, които е продавалъ слѣдъ това изъ Тракия и Мизия. Като е ходѣлъ за тая цѣль въ Босна и Сърбия, Гьока често е занасялъ въ тия страни гайтанъ за продань, — търговия, на която той се е прѣдалъ всецѣло, слѣдь като напусналъ кръчмарницата-бакалница въ родния Сопотъ. Като споходилъ за сетенъ пѫть Босна и Сърбия, Гьока се прибралъ за по-дълъжко врѣме въ Сопотъ, дѣто на 24-год. възрасть се оженилъ, а 7 години слѣдъ това заминалъ за Ерусалимъ на поклонение.

Прѣзъ това врѣме прѣдприемчивиятъ търговски духъ на Хаджи Гьока съзира друга, по-доходна за търговскитѣ му прѣдприятия страна Румъния, дѣто отдавна е имало изселени мнозина негови съграждани — сопотненци и карловци. За тамъ той почналъ да изнася за продань голѣмо количество гайтанъ и кожи, които сѫ имали твърдѣ износни цѣни. Па често, освѣнъ Румъния, съ сѫщата цѣль той е спохождалъ и Цариградъ, а отъ тамъ — нѣкои македонски панаири, градове и села. Затова неуморимиятъ Хаджи Гьока е билъ постоянно на пѫть. У рани зори е напущалъ родния Сопотъ и прѣзъ късна нощна доба се е връщалъ, често слѣдъ нѣколко мѣсечно отсѫтствие. И никой, освѣнъ домашнитѣ му и най-ближнитѣ му роднини, не е знаялъ, кога е тръгвалъ на пѫть и кога се е връщалъ. Покойниятъ е вършелъ всичко това, знаейки добрѣ опасноститѣ, на които сѫ били изложени българскитѣ търговци, кога сѫ пѫтували прѣзъ турски села и страшни пѫтища, дѣто често сѫ бродѣли разбойници-кръвопийци, очаквайки заможни български търговци. Затова Хаджи Гьока е пѫтувалъ изъ Тракия, Мизия и Македония, подвластни тогава на султана, винаги прѣдрешенъ като турчинъ, съ „арнаутска гега“ възъ седлото на здравия си силенъ конь, а въ дисагитѣ — евангелие, което покойниятъ не е изоставилъ до смрътния си часъ. И мнозина, които сѫ го срѣщали на пѫть, считали сѫ го за турчинъ.

Търговскитѣ сдѣлки на Хаджи Гьока съ Румъния слѣдъ врѣме ставатъ толкова чести и въ такъвъ голѣмъ размѣръ, че той се е принудилъ да подири съдружникъ между живещитѣ въ Букурещъ българи. Такъвъ той скоро намѣрилъ въ лицето на сопотненеца Петъръ Глигоровъ, съ когото е работѣлъ нѣколко години подъ фирмата „Хаджи Гьока Павловъ и П. Глигоровъ“. Слѣдъ врѣме въ съдружието влѣзълъ и Ганчо Глигоровъ. Понеже по-голѣмата часть отъ дружеския капиталъ е билъ вложенъ отъ Хаджи Гьока, съдружието е работѣло подъ фирмата „Хаджи Гьока Павловъ и Сие“.

4. Хаджи Гьока като общественъ дѣецъ до априлското възстание.

Бродейки често цѣла Мизия, Тракия и голѣма часть отъ Македония, буйниятъ и смѣлъ Хаджи Гьока, като непосрѣденъ наблюдатель, е ималъ възможность добрѣ да изучи злочестото положение на многострадалния българинъ подъ турската османска управа и непоносната духовна власть на фанариотина. И тия страдания на еднокръвни братя българската патриотична душа на Хаджи Гьока не е могла да понася хладнокръвно. Затова отрано той почва да съчувствува на революционното движение въ България, на което слѣдъ врѣме се прѣдава да служи всецѣло. Левски, когато е спохождалъ Сопотъ, е билъ винаги милъ гостъ въ кжщата или въ кантората на Хаджи Гьока, който е помагалъ на славния апостолъ не само материялно — съ пари, но и морално — съ съвѣти и насръдчения. Наистина, между членоветѣ на сопотския революционенъ комитетъ, рожба на онова движение, което причини паметното срѣдногорско възстание, не е фигурирало името на Хаджи Гьока. Обаче той, заедно съ извѣстния сопотски гражданинъ Ив. Попъ Станчевъ, е билъ посветенъ въ всички дѣяния на комитета, комуто тѣ, и двамината, колчимъ е ставало нужда, първи сж се притичали съ своята щедра материялна и морална подкрѣпа. И къмъ сопотненското училище Х. Гьока е билъ сжщо така винаги щедъръ даритель: за направата, напр., на едно отъ хубавитѣ сопотски училища още въ турско врѣме той е записалъ първото крупно пожертвуване — 25 наполеона. И сопотскиятъ театъръ е виждалъ щедрата ржка на Хаджи Гьока, който често отъ Ромъния е донасялъ като подаръкъ хубави завѣси и платна за колиси. Па и домашнитѣ мебели на Хаджи Гьока сж били винаги на разположение за декориране на сцената. 1)

---

1) Много характеренъ ми се вижда слѣдниятъ любопитенъ фактъ изъ живота на Хаджи Гьока. Като спохождалъ Букурещъ, той донасялъ въ Сопотъ разни скжпи мебели за кжщата си и „европейски“ дрехи за домашнитѣ си. Единъ день той вижда, какъ двѣ отъ хубаво прѣмѣненитѣ му дѣца весело и засмѣно се надуватъ — като дѣца — прѣдъ нѣколко сиромашки съсѣдчета, които нажалено изглеждали ту новото и хрбаво обкѣкло на чорбаджийскитѣ

Като е спохождалъ често Румъния, Хаджи Гьока е ималъ възможность да се запознае отблизу съ всички видни прѣдстагители на революционното движение — Раковски, Каравеловъ, Ботевъ и др., съ които е билъ винаги въ интимни сношения. Често комитетската каса въ Букурещъ е виждала щедрата парична благотворителность на покойния, който при това е помагалъ отдѣлно съ пари и на мнозина изпаднали хъшове. И днесъ нѣкои живи отъ тия хъшове съ искрена благодарность си спомнятъ благодѣянието, което имъ е правѣлъ Хаджи Гьока въ тежка чужбина — Румъния. Особено Хаджи Димитъръ е билъ въ твърдѣ интимни връзки съ покойния, който на първо врѣме му помогналъ да избѣга безъ паспортъ прѣзъ Дунава въ Румъния. И слѣдъ това, като хъшъ, Хаджи Димитъръ е виждалъ често щедрата кесия на Хаджи Гьока. Единъ очевидецъ, и днесъ още живъ, ме увѣрява, че въ негово присѫтствие веднажъ Хаджи Гьока е дарилъ Хаджи Димитра съ 15 наполеона.

Допрѣди политическото ни освобождение Хаджи Гьока е игралъ видна роль въ мѣстнитѣ обществени работи на родния Сопотъ. Бѣлѣжито е, че той, макаръ и заможенъ „чорбаджия“, е билъ надъханъ съ демократически идеи и винаги е държалъ страната на масата — сиромащьта, чиито интереси той съ примѣрна ревность е защищавалъ отъ посѣгателството на мѣстни чорбаджии, на чело на които е стоялъ извѣстниятъ Кирко Петровъ. Общинско мѣсто ли е въ опасность прѣдъ ненаситната рѫка на чорбаджия-изѣдникъ, махаленска чешма ли завлича въ двора си другъ неговъ побратимъ,—масата, по даденъ знакъ отъ Хаджи Гьока, е на кракъ, и мѫжки отстоява правата си. Дохаждала ли е такава работа до сѫдъ. Хаджи Гьока е билъ готовъ на всички жертви — пари, врѣме, трудъ, безпокойство лично и домашно: съ желѣзно постоянство, което понѣкога е добивало видъ на пословичния български инатъ, покойниятъ е продължавалъ борбата, доклѣ най-послѣ правдата и истината сѫ възтържествували. И не еднажъ и дважъ той, защищавайки общо право прѣдъ посѣгателството на силни рѫцѣ, скѫпо и прѣскѫпо е изплащалъ тая своя ревность: нѣколко пѫти покойниятъ е билъ клеветенъ отъ силни противници прѣдъ турскитѣ власти, че ужъ е подстрѣкавалъ народа да проявя чрѣзъ разни начини

дѣца, ту своитѣ вехти и полуизкѫсани дрешки. Тая сцена толкова дълбоко покъртила Хаджи Гьока, че той — водимъ, види се, и отъ друга подбуда — веднага заповѣдалъ у дома си да се приберагъ всички „европейски“ мебели и дрехи въ сандъци, а вмѣсто тѣхъ да се направятъ нови отъ домашна българска материя. Дори малки яки на ризи той не е позволявалъ да се правятъ отъ хасе, а отъ сѫщото платно, отъ което сѫ били правѣни ризитѣ. — Съ поменатитѣ мебели и европейски облѣкла, пазени у дома въ сандъци, сопотненскитѣ любители-актьори сѫ си служили често.

непокорство къмъ султанското правителство. Благодарение на такива клевети, покойниятъ е виждалъ нѣколко пжти дори и пловдивския затворъ. Два-три факта.

Кирко Петровъ заграбва едно общинско мѣсто и го огражда. Народътъ, начело на Хаджи Гьока, негодува. Дохожда карловскиятъ кадия и прѣсжжда спора въ полза на народа. Щомъ сждията си заминава за Карлово, тълпа жени съ издигнати въ ржцѣ хурки и женски клетви подгонва умразния К. Петровъ до дома му, а тълпата мжже се залавя да събаря издигнатитѣ дувари около общинското мѣсто. К. Петровъ довежда слѣдъ това работата до сждъ въ Пловдивъ, дѣто на подсждимата скамейка като главенъ и единственъ виновникъ за разтурянето на оградата е билъ изправенъ Хаджи Гьока. Сждията, подкупенъ, види се, отъ обвинителя, гледа съ заплетени въпроси да застави подсждимия да признае приписваното му прѣстжпление. Обаче тоя послѣдниятъ на всички въпроси отговаря смѣло:

— Ефендимъ, не азъ, а народътъ разтури оградата.

— Е добрѣ, защо я разтури?

— Защото тоя господинъ — сочейки К. Петрова — погази думата на Вашия другарь — карловския кадия, отговаря остроумно Хаджи Гьока.

Тоя отговоръ, който, навѣрно, е засегналъ чувствително амбицията на тоя турския кадия, рѣшава дѣлото въ полза на подсждимия.

Другъ пжть подобна една разправия за една махаленска чешма е довела Хаджи Гьока пакъ въ пловдивския сждъ. Но сега щастието му измѣнило; той билъ хвърленъ въ затворъ, дѣто е трѣбвало да прѣстои цѣли два мѣсеца. Обаче слѣдъ единъ мѣсецъ той е билъ пуснатъ отъ затвора. Освобождението си покойниятъ дължи на едно свое щедро благодѣяние. Въ тъмницата Хаджи Гьока има за другари нѣколцина турци и българи, които безъ прѣсжда били затворени, понеже не си били изплатили царския данъкъ. Наближава за българитѣ Великдень, а за турцитѣ — байрямъ. Състрадателниятъ Хаджи Гьока се рѣшава да освободи клетитѣ си другари съ паритѣ, изпратени му неотдавна (въ групъ отъ 150 наполеона) отъ неговитѣ съдружници въ Букурещъ. И една сутрень той повиква до малкото прозорче на тъмничната стая управителя на затвора, за да му изкаже човѣколюбивото си намѣрение.

— Ефендимъ, защо сж затворени тия хорица? пита той управителя.

— Защото не сж изплатили данъка си на царя.

— Ефендимъ, язъкъ е за тия сиромаси. Ето наближава за нашитѣ Великдень, а за Вашитѣ—байрямъ. Азъ съмъ го-

товъ да изплатя тѣхнитѣ данъци, та да се пуснатъ веднага отъ затвора, за да прѣкаратъ весело и заедно съ дѣцата си празницитѣ. Моля Ви се, ефендимъ, постарайте се да се свърши тая работа по-скоро!

Управительтъ се чуди на тая гяурска милость, той е въ недоумѣние и, безъ да отговори утвърдително или отрицателно, напуща тъмничното прозорче. Скоро, слѣдъ два деня, человѣколюбивото намѣрение на Хаджи Гьока отива до ушитѣ на пловдивския мютесарифинъ, който, трогнатъ отъ прѣдлаганото благодѣяние, заповѣдва да се изпълни желанието на благодѣтеля, който сѫщо така да се пусне веднага отъ затвора.

* * *

5. 1876 година.

Настѫпи паметната 1876 г. Страшни и зловѣщи облаци сѫ надвѣсени надъ Балкана. На 20. априлий Бенковски развѣ знаме. Засвири и бойна трѫба, — неравенъ бой за животъ и за смрътъ се започна между робъ и господарь. Но и сега за лишенъ пѫть турскиятъ войникъ и башибозукъ доказа своя азиятски варваризъмъ. Клисура, съсѣдка на Сопотъ, пламна отъ огъня на свирѣпия карловски кървопиецъ Тосунъ бей, чийто ятаганъ не пощади ни немощни старци и безпомощни майки, ни беззащитни и невини дѣвици и дѣца! Скоро и съсѣдното село Стрѣлча пламна и се обърна на жално пепелище отъ огъня на свирѣпи башибозушки пълчища, събрани изъ околни турски села. И Сопотъ съ трепетъ и ужасъ очаква участьта на своитѣ съсѣди — Клисура и Стрѣлча: въ Карлово страшниятъ Тосунъ бей събира пълчища около червенъ байракъ, за да ги заведе въ Сопотъ.

Прѣзъ това врѣме Хаджи Гьока е въ Сопотъ. Заедно съ нѣколцина свои по-събудени съграждани той утѣшава и насърдчава изплашеното население. Способнитѣ за орѫжие сопотненски младежи сѫ извънъ родния си градецъ, — на позиции, дѣто съ пушки въ рѫцѣ очакватъ страшния неканенъ гостъ-кървопиецъ: Н. Слѣповъ, начело на 50—60 момци, пази карловския пѫть, а Ганчо Попъ Николовъ съ сѫщо такава малобройна дружинка — аиовския пѫть.

А въ града Хаджи Гьока, Ив. Попъ Станчевъ и др. утѣшаватъ, насърдчаватъ и разпореждатъ да се доставя на борцитѣ въ позициитѣ всичко потрѣбно.1) Неочаквано се вѣстява въ Со-

---

1) Когато корегирахъ горнитѣ редове въ печатницата, неочаквано се вѣсти при мене, до работната маса, пловдивскиятъ евреинъ *Яко Аса*, който полюбопитствува да узнае, що пиша. Като му казахъ, че пиша „житието“ на Хаджи Гьока, дѣдо Яко извика: „А, я си знамъ много работи за хаджията!“

— „Е добрѣ, я ми разкажи отъ това, що знаешъ! помолихъ събесѣдника си.

потъ Спасъ Сейковъ, който иде отъ Калоферъ. Минувайки прѣзъ Карлово, той вижда страшнитѣ приготовления на Тосунъ бея. Сейковъ съобщава това на Хаджи Гьока, който, прѣдвиждайки грознитѣ послѣдици отъ готвеното съпротивление, убѣждава Слѣпова и Г. Попъ Николова въ безполезностьта на послѣдното, което ще ожесточи още повече и така освирипѣлия неприятель. Затова пъкъ по-видни сопотненци въ едно набързо станало събрание рѣшаватъ да употрѣбятъ други срѣдства за защита на градеца си: — 1. да се подири помощь отъ европейскитѣ консули въ Пловдивъ, 2. чрѣзъ париченъ откупъ да се иска милость направо отъ кървожадния Тосунъ. Първото срѣдство веднага се туря въ дѣйствие: нѣколцина сопотненци, между които е и Сп. Сейковъ, се събиратъ прѣзъ нощь въ Карлово—въ кжщата на Вълка Чауша. Тукъ се написватъ нѣколко просби, — по една за всѣки консулъ въ Пловдивъ. ¹)

Излагайки турскитѣ жестокости въ Клисура и Стрѣлча, както и страшнитѣ намѣрения на Тосунъ бея, авторитѣ на просбитѣ молятъ консулитѣ да се застжпятъ за защита на градеца имъ Сопотъ. И наистина, скоро пристига отъ Пловдивъ нужната заповѣдь въ Карлово, за да се обуздаятъ или разпилѣятъ пълчищата на Тосунъ бея. И Сопотъ си отдъхва, слѣдъ като прѣживѣ съ страхотии и грозни прѣдчувствия нѣколко паметни дни и нощи. Той избѣгна сега участьта на Клисура и Стрѣлча, за да я сподѣли слѣдъ една година! И кога? — Когато топовнитѣ и пушчени гърмежи на освободителитѣ углушаваха балканскитѣ върхове и усои?

— „На онова бозгунъ врѣме я самъ си било въ Сопотъ да си зберемъ паритѣ, що давахъ подъ лихва на сопотненци.“

— „Е, какъ си могълъ и какъ си посмѣлъ да отидешъ прѣзъ това „бозгунъ врѣме“ въ Сопотъ, дѣто Яко?

— Ще ти разкажа — продължи добродушно дѣдо Яко: щомъ пристигнахъ въ Сопотъ, — а какъ отидохъ, не питай — открихъ цѣльта на идването си въ града прѣдъ нѣколцина познайници. А тия послѣднитѣ ми казаха да се възгещисамъ и отъ пари и отъ тѣхната лихва, защото въ Сопотъ било вече ново царство. Па дори ме и заплашиха. Добрѣ бе джанъмъ, ново царство, ама сѐ има единъ, който „буюрдисва“. Кой е *войводата?* попитахъ познайницитѣ, отъ които нѣколцина се обадиха: „*Иди при Хаджи Гьока. Той е войводата.*“ Тръгнахъ веднага да го подиря и го намѣрихъ най-послѣ у дома му. Ама страшенъ бѣше тогава хаджията: *обулъ ми ти царвули възъ бѣли навуща до колѣнѣ*, малка „*банбашка*“ *шапка на глава, грждитѣ му, отъ шията до пояса, бѣха покрити съ патронташи, а въ дясната си ржка държеше пушка.* Е въ такъвъ „каяфетъ“ ме посрѣщна тогава хаджията.

— Ами когато си заминалъ за Карлово, какъ можа да се промъкнешъ прѣзъ стражата извънъ града? — попитахъ дѣдо Яко, който продължаваше да ми разказва работи, които малко ме интересуваха въ случая.

— Не питай. Страшно бѣше. Хаджи Гьока ми даде двѣ момчета, които ме изведоха до стражата на кря на града, а оттамъ самъ зехъ пжтя за Карлово.

¹) Просбитѣ занесълъ въ Пловдивъ още сжщата нощь Петраки Сомовъ, който е минавалъ между турцитѣ като тѣхенъ шпионинъ, та безопасно и успѣшно е можалъ да изпълни възложената му благородна и патриотична мисия. П. Сомовъ, макаръ и шпионинъ въ лицето на турцитѣ, е съчувствувалъ на революционното движение, та не е издалъ нито единъ българинъ. Напротивъ, той е обръщалъ често вниманието на полицейската власть върху прѣстжпнитѣ дѣяния на турци-злодѣйци.

И второто срѣдство сопотненци прилагатъ на дѣло, прѣди да узнаятъ резултата отъ просбитѣ си до европейскитѣ консули въ Пловдивъ: въ едно събрание, душата на което е билъ Хаджи Гьока, заможни сопотненци рѣшаватъ да изпросятъ милость за градеца си направо отъ Тосунъ бея, който за това имъ билъ поискалъ 500 турски лири и силния конь-атъ на Хаджи Гьока. Тая сума още въ събранието била разхвърлена по равно на всички заможни сопотненци, отъ които обаче мнозина, било нѣмайки възможность да дадатъ веднага пари, било по други причини, не внесли припадащата имъ се часть, та Хаджи Гьока билъ принуденъ самъ да брои на Тосуна току-речи цѣлата сума. И още сѫщия день Хаджи Гьока се вѣстява въ Карлово прѣдъ Тосуна, за да му прѣдаде уговорената сума, заедно съ своя конь-атъ и два хубави и скѫпи персийски килима, които задига отъ дома си, за да завърши по-успѣшно мисията си. Но намѣсто 500 лири Хаджи Гьока прѣдава на Тосунъ бея 499 лири, — една по-малко. Защо? — Ей тъй, да се поразядоса малко беятъ, па и да не бѫде сé неговата.

— *А бе чорбаджи Гьока, не можахте ли да намѣрите още една лира, та да станатъ тамамъ 500, както сме си думали?! — казалъ Тосунъ бей, прибирайки паритѣ.*

— *Ефендимъ, — отговорилъ Хаджи Гьока — Вашитѣ добрини, Вашата милость, съ които тъй великодушно ни обсипахте, като запазихте градеца, живота и имота ни, сѫ толкова голѣми, че не съ една, а съ 100 и 1000 лири не могатъ да се изплатятъ. Толкова се събраха, ефендимъ, толкова Ви донесохъ. Ако е здраве и животъ, ние нѣма да забравимъ Вашето добро: и другъ пѫть ще се сѣтимъ за Васъ.*

— *Хайде, хайде, едната лира ще прѣхванемъ за двата килима. Ама думата е, че и къмъ мене сега си показвате вашия гяурски инатъ!* — завършилъ Тосунъ бей и, яхналъ новия си конь-атъ, тръгналъ изъ града. А Хаджи Гьока дълго врѣме правъ и неподвиженъ е стоялъ, гледайки съ дълбоки въздишки хубавия си конь-атъ, досегашенъ неговъ другарь по далечни и опасни пѫтища, — другарь, който отива вече завинаги въ рѫцѣ на кръвожаденъ турчинъ и, може би, невиненъ зритель на негови свирѣпи злодѣйства. Като го изгледалъ за сетенъ пѫть издалечъ, Хаджи Гьока, съ дълбоко наранено сърце и проклетии по адреса на Тосуна и всички негови сънародници, заминалъ пѣша по пѫтя за родния Сопотъ.

* * *

6. 1877 година. Хаджи Гьока въ пловдивския затворъ и въ Балкана

Кървавата картина на голѣма часть отъ хубава Тракия прѣзъ паметната 1876 г. дълбоко покърти славянското сърце на високоблагородния и хуманенъ Царь-Освободитель, който на 12. априлий 1877 г. повика изъ най-далечни кѫтове на пространна Русия многохилядни отборъ руски синове, за да ги изпрати да сложатъ кости и пролѣятъ кръвьта си за свободата на многострадална България. На 9. юний руски войски минаватъ Дунава и побѣдоносно влизатъ въ Свищовъ, отдѣто като орли хвърчатъ къмъ изтокъ, западъ и югъ. Слѣдъ редица кървави сражения рускиятъ двуглавъ орелъ разпери крилѣ на връхъ Стара планина — на прага на хубавата розова долина. Хаджи Гьока, заедно съ цѣлъ Сопотъ, съ цѣла българска Тракия, ликува, виждайки наблизу послѣдния часъ на 5-вѣковното тежко робство на многострадалната си родина. Обаче нему било писано още веднажъ да посѣти пловдивския турски затворъ, прѣди да види побѣдоноснитѣ руски войски, които сѫ вече нѣколко часа далечъ отъ родния Сопотъ.

Наклеветенъ, че се сношава съ руски войски въ Казанлъкъ, Хаджи Гьока билъ уловенъ, докаранъ въ Пловдивъ и хвърленъ въ затворъ. Напразно покойниятъ протестира противъ неправедно приписваното му прѣстѫпление. Нищо не помага. Най-послѣ той прибѣгва до познатото срѣдство: подкупва нѣколцина видни турски чиновници, които внушаватъ на пловдивския лѣкарь Д-ръ Владо да отиде въ затвора, да прѣгледа Хаджи Гьока и да го прѣдстави прѣдъ тъмничната власть за опасно боленъ. Казано и свършено. Невидимата рѫка на подкупенитѣ турски чиновници извежда изъ затвора Хаджи Гьока, който обаче трѣбва да живѣе пакъ въ Пловдивъ, понеже е пуснатъ на свобода подъ гаранцията на единъ българинъ-панагюрецъ.

Тежко врѣме прѣживѣва сега Хаджи Гьока въ Пловдивъ, скитайки се като бездѣлецъ изъ кривитѣ и тѣсни улици на Каршияка. При това зловѣщи слухове се чуятъ откъмъ Карлово и родния Сопотъ. Да остане по-дълго врѣме въ Пловдивъ,—лошо: може би, размирното врѣме, което изденъ въ день се влошава, ще го завлѣче повторно въ затворъ, а оттамъ — на бѣсилка. Да избѣга и хвръкне въ родния си градецъ, — пакъ лошо и при това безчестно: той е далъ клетва и честна дума прѣдъ поръчителя си, че нѣма да избѣга. И клетиятъ Хаджи Гьока се намира въ положение, което ученитѣ биха нарекли драматично, — силна вътрѣшна борба вълнува сега цѣлия му душевенъ миръ. Найпослѣ сѫдбата му се усмихва и туря край на безисходното му положение: и поръчительтъ, изплашенъ отъ влошеното размирно врѣме, рѣшава да избѣга къмъ Панагюрище. Той самъ съобщава това на Хаджи Гьока, когото срѣща на една улица въ Каршияка. Нѣколко минути слѣдъ тая паметна срѣща, Хаджи Гьока съзира на улицата една каруца, която, влачена отъ слаби и дългливи коне, е на пѫть за Карлово. Дава-наддава Хаджи Гьока, и каруцарьтъ го зима отъ улицата въ колата си. Прѣзъ нощьта по късна доба пѫтницитѣ пристигатъ въ Сопотъ.

Сутреньта нѣколцина по-видни сопотненци, между които е и Хаджи Гьока, въ тайно събрание сподѣлятъ мисли върху опасното положение на Сопотъ: пълчища башибозуци въ Карлово точатъ вълчи зѫби и ятагани за всички българи изъ околнитѣ села. Събранието рѣшава да изпрати до генералъ Гурко въ Казанлъкъ депутация, която да го поздрави и моли за помощь. Депутацията, на чело на която сѫ Хаджи Гьока и Ив. Попъ Станчевъ, отива само до Калоферъ,¹) дѣто се прѣдставя прѣдъ казашкия майоръ Андрейнъ, който съ 400 души казаци е на постъ въ с. Габарево. Молбата е чута. Единъ малъкъ отредъ отъ около 20 души казаци, прѣдвождани отъ единъ есаулъ, тръгва за Карлово и Сопотъ. Отредътъ се придружава отъ много българи изъ околни села, — кои пѣша, кои на коне и полувъоръжени. Издалечъ казацитѣ и охотницитѣ-българи иматъ видъ на многобройна руска войска въ боевъ походъ. Карловскитѣ башибозуци и малобройния турски аскеръ, извѣстени за пристигането на многобройна руска войска, бързо и отрано изчистватъ града, безъ да дадатъ поне едно сражение на неприятеля. Затова отредътъ, заедно съ поменатата депутация, безпрѣпятствено пристига въ Сопотъ, посрѣщнатъ възторжено съ пѣсни, цвѣтя, дарове и гозби. И днесъ сопотненци, участници въ това паметно

---

¹) Нѣкои сопотненци ме увѣряватъ, че депутацията е ходила и въ Казанлъкъ

посрѣщане, си спомнятъ съ неволенъ и невиненъ смѣхъ, който имъ е възбуждалъ тогава Хаджи Гьока: възседналъ на конь, той гордо и засмѣно обикалялъ около казашкия отредъ, сочейки на посрѣщачитѣ новия си голѣмъ калпакъ и дългата си вехта сабя, що билъ окачилъ съ връвь прѣзъ рамо.

Но възторженитѣ радости на сопотненци сѫ траяли день до пладне: казашкиятъ отредъ, откакъ прѣстоялъ при тѣхъ като гостъ само нѣколко часа, заминалъ обратно за Калоферъ. И тоя най-бѣлѣжитъ день въ живота на сопотненци погуби хубавия имъ градецъ. Пакъ зловѣщи слухове почватъ да пристигатъ отъ Карлово: башибозуци се готвятъ да нападнатъ градеца. Слѣдъ геройскитѣ битки при Кара-бунаръ и Нова Загора, слѣдъ кървопролитния бой при Стара Загора, дѣто българското опълчение, рамо до рамо съ руския войникъ, се овѣнча съ геройски вѣнци, генералъ Гурко се дръпна въ сѣверна България съ ослабналия си корпусъ и чувствително разреденитѣ български опълченски дружини. Хубава и беззащитна Тракия се изложи пакъ на гнѣва и отмъщението на разсвирипѣлитѣ се турци-побѣдители! Карловскитѣ башибозуци се прибиратъ въ града слѣдъ заминаването на казашкия отредъ. Заедно съ турския отредъ, сформируванъ набързо отъ избѣгалия аскеръ слѣдъ първото поражение на турцитѣ при Шипка, тѣ се готвятъ да нападнатъ Сопотъ. И сопотненци рѣшаватъ съ орѫжие въ рѫка да се защищаватъ, увѣрени въ непобѣдимата сила на руското орѫжие, което скоро ще имъ дойде на помощь. Единъ день прѣзъ това страшно врѣме Хаджи Гьока съ рискъ на живота си тръгва на пѫть къмъ Карлово, за да узнае нѣщо за броя и намѣрението на събралитѣ се тамъ турски войници и башибозуци, както и да научи нѣкоя приятна вѣсть за рускитѣ войски, които всѣки часъ се очакватъ въ Сопотъ. Обаче отъ срѣдъ пѫть Хаджи Гьока се връща въ Сопотъ: башибозуци изъ засада изпращатъ насрѣща му за „добъръ пѫть“ нѣколко куршума, отъ които единъ улучва феса му и го поваля на земята, а другъ пронизва връхната му дреха при колѣнѣтѣ. — И всѣка мисъль за въорѫжена защита изчезва у сопотненци. Цѣлъ градъ скокна да бѣга прѣзъ Стара планина, — бѣгъ, който Ив. Вазовъ тъй хубаво и „поетически“ ни разказва въ първитѣ глави на романа „Нова земя“. „Мечь, огънь и опустошение — по думитѣ на Вазова — мина прѣзъ всѣко мѣсто, дѣто бѣ стѫпилъ руски кракъ, или отдѣто се бѣ изпратилъ поздравъ на освободителнитѣ гости, или само бѣ се изказала най-малка радость за дохождането имъ. Отъ двѣтѣ страни на Срѣдня гора и на Сърнена гора, въ политѣ на Стара планина, въ долината на Тунджа, въ долината на Стрѣма, — всичко бѣ потънало въ кръвь и пламъкъ. Стара Загора горѣше, Нова Загора горѣше, селата тамъ горѣха; Калоферъ не горѣше, Карлово не горѣше, но се пълнѣше съ български трупове. Бѣла черква (Сопотъ) горѣше, разграбвана отъ башибозуцитѣ, а жителитѣ ѝ бѣгаха прѣзъ балканското гърло Лѣевица и прѣзъ урвата на Амбарица; бѣгаха прѣзъ сѫщия пѫть и всички български села отъ долината, дигнати като единъ прахъ отъ урагана на турската ярость.“

Както всички сопотненци, и Хаджи Гьока тръгналъ да бѣга съ домашнитѣ си прѣзъ Стара планина, и то сравнително доста късно. Отъ залисии по домашни и близки роднини, той не успѣлъ дори да споходи кантората си, за да прибере отъ касата паритѣ си, които по-сетнѣ разграби тълпа башибозуци. И той тръгналъ да бѣга само съ 6 гроша въ джобъ. Върви Хаджи Гьока изъ опаснитѣ урви на Стара планина, па мисли и крои, отъ кого ще може да поиска въ заемъ пари, толкова необходими прѣзъ това врѣме. Неочаквано въ Балкана се изпрѣчва насрѣща му заможниятъ сопотненецъ Хаджи Мичо, който още не билъ му върналъ 33-тѣ лири, които Хаджи Гьока бѣше далъ вмѣсто него въ общата сума на Тосунъ бея. А цѣлата токуречи тая сума, както казахъ по-горѣ, бѣ изплатилъ Хаджи Гьока. На една полянка, нѣколко крачки настранѝ отъ пѫтеката, Х. Мичо е на почивка, заедно съ всичкитѣ си домашни и нѣколцина близки познайници. Щомъ го съглежда, Хаджи Гьока го повиква при себе си до пѫтеката, за да му поиска паритѣ. Съ развълнуванъ и повелителенъ гласъ Хаджи Гьока почва безъ заобикалки:

— Хаджи Мичо, я ела за малко да ти кажа нѣщо!

— Какво има, хаджи? проговорилъ Хаджи Мичо, приближавайки се до Хаджи Гьока.

— Повърни ми паритѣ — 33-тѣ лири, които дадохъ за тебе въ общата сума на Тосунъ бея, за да спасимъ градеца ни! Тръгналъ съмъ съ 6 гроша! Скоро: нѣмамъ врѣме за дългъ разговоръ!— казалъ повелително Хаджи Гьока, държейки пушката си доста застрашително.

— Ехо оланъ хаджи, па сега ли му намѣри врѣмето за тия ваджишки пари!

— Паритѣ ти казвамъ! Съ 6 гроша какво ще правя тая жена и тия дѣца!

— Е, добрѣ-добрѣ, почакай малко да ти ги донеса. Ей тамъ въ дрехата съмъ вързалъ паритѣ си,—отговорилъ уплашено клетиятъ Хаджи Мичо.

— Не, ти стой тукъ! Кажи тамъ други да донесатъ паритѣ! извикалъ още по-заплашително Хаджи Гьока.

И тъй станало. Съ тия пари Хаджи Гьока продължава пѫтя си до Габрово, а оттамъ — до Свищовъ.

7. Хаджи Гьока като герой въ Вазовия романъ „Нова Земя“.

„Amicus Plato, sed magis amica veritas“.

Що неволя се натъквамъ на една много неблагодарна тема, — разправата между покойния Хаджи Гьока и неговия близъкъ роднина-съгражданинъ г. Ив. Вазовъ. Който знае що-годѣ живата на покойния, скоро ще разбере, че протипътъ на Вазовия Хаджи Гѫчо Шамурътъ въ романа „Нова Земя“ е самъ Хаджи Гьока, чийто портретъ на нѣколко мѣста поетътъ рисува съ доста некрасиви черти. За любопитство на читателя давамъ тукъ отъ поменатия романъ нѣколко реда, дѣто се разправя току-що разказаната отъ мене срѣща между Хаджи Гьока и Хаджи Мича.

> „Тълпата разбъркана и плахо отиваше напрѣдъ, като увличаше въ устрема си и Ивана и Найдена,1) който водѣше коня си. Тѣ едни застигваха и отминуваха, други надваряха. . Единъ конникъ, малко отпрѣжъ, яхналъ на високъ, хубавъ жлътъ жребецъ, разправяше нѣщо съ силни и сърдити рѫкомахания на ония, които вървѣха до него, и често турски псувни стигаха до слуха на Найдена. Веднага той се извърна, изгледа го, па се повърна назадъ, като пробиваше навалицата, и се изпрѣчи прѣдъ Стрѣмски. Очитѣ на тоя човѣкъ, високъ, блѣденъ, съ дълги мустаци настръхнали, бѣха страшни.
>
> Найденъ се спрѣ, като позна хаджи Гѫча Шамурътъ.
>
> — Найдене!—извика той, — жена ми тая заранъ е прѣдала въ рѫцѣтѣ на баща ти сто лири!
>
> — Казаха ми, бай хаджия — отговори Найденъ.
>
> — Тие пари да ги дадешъ!
>
> — Баща ми го убиха, знайте, и вашитѣ и нашитѣ пари зеха турцитѣ.
>
> — Тие пари да ги дадешъ! — изкрѣска Хаджи Гѫчо, — у тебе има пари!
>
> — Имамъ само двайсеть и двѣ лири — отговори Найденъ, — но тѣ ми трѣбватъ.
>
> — Дай ги! — извика хаджи Гѫчо, като го фана за пазвата.

---

1) Найденъ Стрѣмски е главниятъ герои на романа и синъ на Марко Ивановъ, протипъ на Вазовия баща.

— Бай хаджи, остави се, недѣй ни запира тука! каза Иванъ Кирковъ.

— Нѣмашъ право, това е обиръ! — отвърна рѣшително Найденъ.

Лицето на хаджи Гѫча бѣше свирѣпо.

— Извади кесията, или ти изпихъ кръвьта! — и хаджията извади револвера си и го посочи въ грѫдитѣ на Найдена. Очитѣ му свѣтѣха звѣрски.

Тълпата, която го обикаляше, бързо се разстѫпи и се отдалечи. Никой не искаше да се намѣси въ разпрата и да си навлѣче гнѣва на хаджи Гѫча. Оставаше само Иванъ, но сѫщо уплашенъ.

Прѣдъ това насилие Найдену не оставаше друго, ами да се покори. Той му даде лиритѣ си.

— Ти забрави да насочишъ тоя револверъ срѣщу турцитѣ, а замѣряшъ съ него единъ безорѫженъ българинъ. Срамота! — каза тоя блѣденъ. Хаджи Гѫчо изпули очи, за да отговори нѣщо, но внезапно извърна коня си, дупна го по корема и фукна, като куршумъ" (стр. 14—15).

Особено въ твърдѣ некрасивъ видъ е нарисуванъ Хаджи Гѫчо Шамуровъ въ гл. „Неприятель" (стр. 293—296). Щомъ романътъ се появилъ на бѣлъ свѣтъ, покойниятъ го е прочелъ съ голѣмо внимание. Това се вижда отъ „критичнитѣ бѣлѣжки", които той е правѣлъ възъ бѣлото поле на много мѣста въ романа. 1) Дълбоко огорченъ, па често дразненъ нашега отъ нѣкои познайници — сопотненци, карловци и пловдичани, покойниятъ още на врѣмето се опита да се защити чрѣзъ единъ отъ тогавашнитѣ вѣстници. Колко дълбоко е било наранено неговото честолюбие и човѣшко достойнство, вижда се отъ слѣдния добродушенъ разговоръ. Сопотненецътъ г. К., като прочелъ романа, побързалъ да споходи у дома Хаджи Гьока, за да го поутѣши и да му изкаже своето отдавна затаено недоволство отъ автора на романа.

— Хаджи, прочете ли новия романъ на нашия Вазовъ?

— Не питай бе братко, — прочетохъ го, отвърналъ Хаджи Гьока, дълбоко въздишайки.

— Ама те е оризилилъ тамъ Вазовъ! Та той кого отъ насъ — сопотненци — не е оризилилъ?! Я вижъ въ „Чичовци", въ „Подъ игото", па най-послѣ и тебе въ „Нова Земя"! Хичъ да не те е еня, хаджи: ние знаемъ, кой си и що си ти!

— Не е така. Азъ не мога да поднеса това черно петно, което Вазовъ чрѣзъ Хаджи Гѫчо Шамуровъ нанася на мене и на сѣмейството ми. Азъ имамъ много приятели и познайници, отъ които мнозина не познаватъ миналия ми животъ, та, може би, ще повѣрватъ въ писаното за мене въ романа. А бе братко, какъ да не се ядосвамъ, като зелъ Вазовъ, та съвсѣмъ изкривилъ срѣщата ми съ Хаджи Мича въ Балкана. Па не стигало това: на друго мѣсто въ романа си той се е чудѣлъ, какъ да ме нарече — „голакътъ Гѫчо", „малограмотниятъ хаджия", „вагабонтинътъ Шамуровъ" и пр. и пр. А бе братко, кога съмъ билъ слуга у Марко Ивановъ (Вазовия баща), съ чието довѣрие съмъ билъ злоупотрѣбилъ, като съмъ му укралъ голѣма сума пари А отгорѣ на това: билъ съмъ бѣгалъ подиръ туй въ Балкана, дѣто ме хванали, върнали

---

1) Тоя екземпляръ е запазенъ отъ домашнитѣ на покойния.

ме и ме хвърлили въ затворъ, отдѣто пъкъ една нощь съмъ избѣгалъ, слѣдъ като съмъ пробилъ покрива. . . .

— Е, е, остави я, запуши я, хаджи! Хемъ сте съ Вазовъ ужъ пуста роднина, и то близка роднина! Аджеба, защо ли те е заялъ толкова много, хаджи?

— А бе остави се: за единъ ваджишки дуваръ се разправяхме едно врѣме нѣколко години съ баща му въ Сопотъ, та и синътъ, Иванъ, не е забравилъ още тоя проклетъ дуваръ и разправиитѣ по него.

— А, такава ли е работата! Азъ си припомнувамъ сега тия ваши разправии едно врѣме въ Сопотъ.

Тоя утѣшителенъ и за двамата събесѣдници разговоръ се прѣкѫсналъ: нови гости. между които е билъ и г. Б., учитель въ пловдивската гимназия, влѣзли въ гостната стая. Слѣдъ обикновенитѣ поздравления, Хаджи Гьока, поуспокоенъ малко отъ свършения вече разговоръ съ К., почналъ и съ новитѣ гости разговоръ пакъ върху сѫщата тема. — А върху тая тема покойниятъ охотно е водѣлъ разговоръ съ мнозина свои посѣтители, защото, клетиятъ, е мислѣлъ, че всички сѫ чели „Нова Земя“ и сѫ си измѣнили доброто мнѣние за наго: въ тѣхнитѣ погледи той винаги е челъ: „Е, дѣдо хаджи, и ти едно врѣме не си билъ цвѣте за мирисене!“

Учительтъ г. Б. побързалъ да успокои съ „научни доводи“ огорчения домакинъ:

— Дѣдо хаджи, не се ядосвай напразно, па и не се сърди на г. Вазова, защото „Нова Земя“ е *романъ*, а не *история*. Романътъ, дѣдо хаджи, е поетично произведение, а въ поезията се допущатъ измислици.

— Измислици ли? Е та тия измислици въ „Нова Земя“ ме ядосватъ. Измислици се допущатъ, а? Демекъ лъжи! ? Не можеше ли Вазовъ да разкаже всичко, както си е било?

— Да, да, допущатъ се измислици. дѣдо хаджи, но такива измислици, които се съгласяватъ съ дѣйствителностьта — продължилъ г. Б., мислейки, че се намира при ученицитѣ си въ VI класъ и имъ говори за отликата между прозаични и поетични произведения. А бе дѣдо хаджи, — завършилъ найпослѣ г. Б. — напразно си тровишъ душата: Хаджи Гѫчо Шамурътъ е измислено, създадено лице отъ г. Вазова, като е приписалъ на това лице нѣкои черти, може би, отъ тебе, други — лошитѣ — отъ друго, познато само нему лице и пр. Па най-послѣ вземи и това прѣдъ видъ, дѣдо Хаджи: никой нѣма да се сѣти, никой нѣма да знае, че въ лицето на Хаджи Гѫча Шамура Вазовъ рисува тебе, макаръ и отчасти.

— Да, да, никой не знае: само цѣлъ Сопотъ, цѣло Карлово и цѣлъ току-речи Пловдивъ! — отговорилъ съ дълбока въздишка Хаджи Гьока.

Между запазенитѣ книжа на покойния намѣрихъ копия отъ двѣ негови писма, които, навѣрно, наврѣмето той е билъ изпратилъ г. Вазову. Ще си позволя да процитирамъ тукъ само нѣколко извадки отъ едното писмо, което е, вижда ми се, доста характерно за личностьта на покойния, който дълго врѣме трѣба да е прѣлиствалъ обичната си книга — библията, доклѣ намѣри подходни за цѣльта мѫдри изрази. Писмото е адресирано до Н. Стрѣмски, главния герой на романа „Нова Земя“.

Уважаемий Господинъ Стрѣмски!

Като прочетохъ романътъ Ви „Нова Земя“, прѣпълненъ съ неприлични изражения (стр. 294 [1]), които унищожаватъ честьта на цѣлото Ви сѣмейство и хвърлятъ пятно на цѣлий Българский народъ, азъ, като членъ отъ сѫщото сѣмейство, счетохъ за длъжность да Ви пиша нѣколко думи, ако и да съмъ малограмотенъ (стр. 295).

Мойсей негодува: *„Кой съмъ азъ, та да прѣдстоѭ прѣдъ Фараона и да избавя Израйлтянитѣ отъ Египетъ?“*

Царь Давидъ казва: *„Азъ съмъ червь, а не человѣкъ“.*

Апостолъ Петъръ казва: *„Азъ съмъ най-малкиятъ между братията и най-голѣмиятъ грѣшникъ между грѣшницитѣ“.*

Но *„Богъ избра онѣзи, които не сѫ нищо, за да посрами онѣзи, които мислятъ себе си за нѣщо, за да се не похвали ни една плъть прѣдъ него“.*

Отъ гдѣ да знаемъ, че не е избралъ Богъ „голакътъ Гѫчо“ (стр. 293), „малограмотниятъ хаджия“, „вагабонтинътъ Шамуровъ (стр. 294), за да посрами голий, горделивий и несправедливий Чорбаджи Марко, славолюбивий, лъжливий и заблуденийНайденъ Стрѣмски (стр. 21—27)?

За повече молитствувамъ Ви по-скорошно поправление отъ сегашното Ви заблуждение.

Пловдивъ, 7 юлия 1896 г.

Съ почитание Вашъ сродникъ:
Хаджи Гѫчо Шамуровъ.

Въ второто писмо, — съ обрѫщение „До героя на „Нова Земя“. Уважаемий Господине“, — покойниятъ подлага на остра критика романа, досежно невѣрни исторически и обикновени факти въ него.

---

1) Цифритѣ въ скоби сочатъ на страницктѣ (въ романа), дѣто сѫ употрѣбени думитѣ прѣдъ тѣхъ.

8. Слѣдъ политическото ни освобождение.

Оставилъ бѣхъ Хаджи Гьока въ Свищовъ, заедно съ всички му домашни.

И тукъ бърза сега трудолюбивиятъ, прѣдвидливъ, смѣлъ и прѣдприемчивъ Хаджи Гьока да припечели онова, що башибозушки огънь и башибозушки рѫцѣ въ родния му Сопотъ бѣха унищожили или разграбили — и пари, и кѫща и магазинъ. Като остава домашнитѣ си въ Свищовъ, той заминава за Букурещъ при съдружницитѣ си, отъ които зима пари, а слѣдъ това врѫща се скоро-скоро пакъ въ Свищовъ. Тукъ той залавя голѣма търговия съ спиртни пития и разни други стоки, прѣдимно чай, захарь, кожи, сланина и др., които продава не само въ Свищовъ, но и въ околни села на историческия Плѣвенъ, обсажданъ тогава отъ руски и румънски войски.

Най-послѣ падна Плѣвенъ, слѣдъ като бѣ изложилъ руското орѫжие на нѣколкомѣсечни тежки изпитни. Руски войски побѣдоносно минаватъ Стара планина и като вихъръ се носятъ къмъ стѣнитѣ на Цариградъ, за да принудятъ султана да поиска миръ, достоенъ за славата на руското орѫжие. Въ Свищовъ Хаджи Гьока слуша приятна вѣсть: Казанлъкъ, Калоферъ, Карлово, родниятъ Сопотъ и Пловдивъ сѫ вече въ руски рѫцѣ. И бърза той за Пловдивъ заедно съ домашнитѣ си. Когато мнозина българи, опиянени отъ радость за новия и свободенъ животъ, се прѣдаватъ на безгрижно веселие, радвайки се на руски катани, на хубавата и лъскава униформа на руския войникъ, на военни паради и народни тържества; когато други, що-годѣ интелигентни, напущатъ бащинъ и дѣдовъ занаятъ, бащини нивя и орало, бързатъ да зематъ по-хубаво мѣсто на държавната трапеза, — трудолюбивиятъ Хаджи Гьока не стои съ скръстени рѫцѣ врѣдъ новото и широко поле на българския търговецъ: прѣдприемчивъ и прѣдвидливъ, той прѣкупва всички току-речи вина въ Станимака, купува отъ пловдивски турци на износни цѣни празни мѣста, кѫщя и дюкяни, па не забравя да отвори и голѣмъ складъ за дървенъ материялъ. Ей първитѣ извори на новото му заможно състояние, на което покойниятъ се радвà и оползотворява до смрътния си часъ въ Пловдивъ, дѣто бѣ се настанилъ окончателно. И мнозина пловдивчани, които не можеха да разбератъ причинитѣ на бързото му забогатяване, па и не вникваха въ неговия спекулативенъ миръ, мислѣха и говорѣха помежду си, че Хаджи Гьока дължи богатството си на пари, които билъ „изкопалъ“ нѣйдѣ въ Балкана. А други отиваха по-далечъ: покойниятъ съ нѣколцина свои побратими, ужъ, билъ обралъ прѣди врѣме царска хазна. А хазната на Хаджи Гьока въ нужда на първо врѣме бѣ касата на покойния Хаджи Калчо, който, знаейки честностьта на покойния, заемалъ го е само срѣщу подписа му съ 1000—2000 лири.

Давайки имотитѣ си подъ наемъ и паритѣ си подъ лихва и особено ипотеки, Хаджи Гьока прѣзъ всичкото врѣме до смъртьта си живѣя въ Пловдивъ като добъръ гражданинъ, който съ своя животъ, пъленъ съ трудолюбие, честность, патриотизъмъ и високи домашни добродѣтели, бѣ录 станалъ извѣстенъ на всинца ни. Той не бѣше отъ ония заможни българи, които, прѣдадени всецѣло на своитѣ груби материялни ламтежи, стоеха и стоятъ далечъ отъ новия политически и общественъ животъ на млада и свободна България. Като човѣкъ и гражданинъ, покойниятъ живо се интересуваше отъ всички прояви на новия ни политически и общественъ животъ. А щедрата му благотворителна рѫка се притичаше често на много обществени и частни нужди: нѣма дружество въ Пловдивъ, нѣма сиромахъ и сиромахкиня, които сѫ се връщали съ празни рѫцѣ, колчимъ сѫ спохождали щедрия и милосръденъ Хаджи Гьока. И всичко това покойниятъ вършеше на драга воля и по евангелски: лѣвата рѫка да не знае това, що върши дѣсната. Нѣколко факти вмѣсто думи.

До 1889 г. още стоеха непонятнитѣ за българина гръцки надписи възъ иконитѣ въ катедралната ни черква Св. Богородица. Патриотичната душа на Хаджи Гьока не можеше да търпи това, споредъ него, грубо светотатство къмъ българската народна црьква и българския народъ. Затова покойниятъ загатналъ еднажъ дважъ това, дѣто е трѣбвало, но отвсѫдѣ нехайство. И единъ день той, съ съгласие, разбира се, на черковното настоятелство, повиква у дома си пловдивския живописецъ г. Данчова. Какво сѫ приказвали и вършели двамината при тая срѣща, вижда се отъ писмения помежду имъ контрактъ, отъ който тукъ процитирвамъ само двѣ точки:

1. На 19 голѣми икони и толкова малки, служащи за цѣлуване; на 30 (тридесеть) праздннчни икони и на 14 исторически изображения подъ главнитѣ икони ще залича старитѣ надписи и непонятнитѣ за българина еленски текстове и надпиша съ Църковно-Български букви".

2. „За разноски и трудъ по поправката на надписитѣ на горѣозначенитѣ икони, Г-нъ Хаджи Гьока Павловъ отъ *свои срѣдства* ще заплати 335 (триста и петдесеть и петь) лева на живописеца Г. Данчовъ."

Смъртьта на трагично загиналия незабравимъ Алеко Константиновъ дълбоко нарани сърцето на хаджи Гьока. И той, като добъръ и заможенъ български синъ, рѣши да даде веществень изразъ на своята почеть къмъ отличния български гражданинъ и любимъ народенъ поетъ: на свои срѣдства той изгради чешма — скроменъ паметникъ — въ двора на извѣстния въ Пловдивъ „Куршумъ ханъ". Надъ чучурката на чешмата-паметникъ и днесъ личи слѣдниятъ надписъ, издълбанъ въ бѣла мраморна плоча: —

„За споменъ на Българский
любимъ и незабравимъ синъ Алеко
Константиновъ, убитъ на 11-ий Май
1897 г. отъ чадата на деньтъ. Пийте
братя и поменѣте невиний Христовъ послѣдователь, Алека!
Хаджи Гьока Павловъ.

Желайки да увѣковѣчи паметьта на ония забравени български синове, които прѣзъ страшната и размирна 1876 година намѣриха жестока смрьть на бѣсилки въ Пловдивъ и съ това посрѣдно изкупиха свободата на България, признателниятъ хаджи Гьока рѣшава и тѣмъ да издигне скроменъ паметникъ — хубава чешма на извѣстния въ Пловдивъ площадъ „Князъ Борисъ„ („Джумая"), до самата най-голѣма и най-хубава турска джамия, дѣто прѣзъ паметната 1876 г. бѣха издигнати отъ турцитѣ наймного бѣсилки. Възъ чешмата покойниятъ е мислѣлъ да постави и бюста на обичния му В. Левски. За тая цѣль хаджи Гьока се отнася съ писмена просба до мѣстното общинско управление за да му се позволи да издигне намисления паметникъ—чешма. Прѣди да получи нужното разрѣшение, той почва работата: майстори копаятъ основата на чешмата. Обаче, за голѣмо огорчение на покойния, навѣрно по чуждъ натискъ, просбата му не се удовлетворява, и майсторитѣ прѣкѫсватъ работата. Но той не се отчайва: съ второ писмено заявление, отъ 19. декемврий 1898 г., покойниятъ настойчиво моли за нужното позволение, Разглеждайки слабитѣ мотиви, по които му се бѣ отказало направата на чешмата-паметникъ, Хаджи Гьока завръшва второто си заявление съ слѣднитѣ редове: —

> „Като заявявамъ на Почитаемото Пловдивско Градско общинско управление, че азъ както прѣзъ живота си, така и за слѣдъ смъртьта си съмъ осигурилъ всегдашното подържание на въпросната чешма, въ което, разбира се, влазя и редовното исплащание таксата за водата; колкото и да би се похарчило ежегодно, вземамъ смѣлостьта най-почтително повторно да помоля сѫщото общинско управление да благоволи и отмѣни вземеното си рѣшение за непостроянието ѝ Още повече считамъ себе си за длъженъ да моля и ходатайствувамъ за вземанието на едно такова рѣшение именно, че издиганието на такава една чешма ми е продиктувано отъ желание, щото съ подобенъ памятникъ да се почте и увѣковѣчи паметьта на Великий Български Родолюбецъ Василъ Левски (чийто бюстъ ще стой възъ чешмата), и на всички родолюбиви братя, които съ десятки повиснѫхѫ мѫченически на това сѫщо мѣсто, заради политическото ни съживяване като народъ.“

И на това заявление покойниятъ на врѣмето е получилъ отказъ, който го е много огорчилъ.

Като българинъ, покойниятъ винаги е питаялъ чувства на дълбока и искрена благодарность за грамаднитѣ жертви, които руският народъ даде за нашето освобождение. За да дада реаленъ изразъ на тия свои чувства, — па водимъ и отъ друга подбуда — Хаджи Гьока се обърна къмъ градското ни общинско управление съ писмена просба (5. юлий 1901 г.), съ която моли послѣдното да вземе починъ, за да се сгради съ пожертвувания на пловдивски граждани единъ православенъ параклисъ на върха на хълма „Бунарджикъ“ близу до руския паметникъ. Разбира се, Хаджи Гьока е готовъ за тая цѣль пръвъ да внесе крупно пожертвувание. Като говори за необходимостьта отъ подобни паметници, „които на вѣчни врѣмена да наумяватъ на потомството историческия актъ на освобождението ни и несъкрушимитѣ връзки, що съединяватъ освободенитѣ съ освободителитѣ“, покойниятъ въ края на заявлението моли настойчиво да се вземе подъ внимание просбата му, защото „параклисътъ-паметникъ ще бѫде реаленъ изразъ на безграничната благодарность и признателность къмъ великий монархъ Царя-Освободителя и великодушний Руски народъ“.

Пловдивското опълченско дружество е било винаги галено дѣте на покойния, който е билъ провъзгласенъ отъ неговитѣ членове за спомагателенъ членъ. Често той е помагалъ материялно на дружеството, отъ чийто вървежъ живо се е интересувалъ. Между книжата на Хаджи Гьока намѣрихъ копие на едно писмо (17. октомврий 1899 г.) до покойния П. Каравеловъ. Между другитѣ редове въ това писмо се чете и слѣдното:

„Уважаемий Бай Петко!

Въ народното събрание има прѣдставители, които ще повдигнатъ въпросъ за праздникътъ 11. Августъ да стане официаленъ за Българитѣ. За този въпросъ бѫдете подпорка. Тази дата е печатътъ на Българската свобода, която се одобри и позволи отъ самитѣ Руси. Азъ мисля, че по-високо стои този праздникъ отъ много царски и гръцки празници, които само ни заблуждаватъ и оголяватъ. Затова молимъ да се потрудите за сполуката на тази благородна и народна идея“.

И гимнастическото ни дружество „Тракийски юнакъ“ не еднажъ и дважъ се е “пооблажвало“ отъ щедрата рѫка на покойния, който неотдавна имъ заплати 27,000 керемиди за покривъ на строещия се въ града ни гимнастически салонъ. Два пѫти юнаци сѫ спохождали дѣдо хаджия, и около 600 л. сѫ задигнали „по юнашки“.

Покойниятъ не е забравялъ и нещастнитѣ затворници въ пловдивския окрѫженъ затворъ. Отъ нѣколко години редовно прѣзъ свѣтлитѣ великденски празници или по коледа всѣка година Хаджи Гьока е изпращалъ по 1 л. на всѣки затворникъ.

Бихъ могълъ да наведа още много и много факти, които свѣдочатъ за щедритѣ пожертвувания на покойния и къмъ други дружества, и къмъ черкви, и къмъ отдѣлни страждущи.

— *Дѣца, да ме не засрамите! Свѣщницитѣ! Да се дадатъ на черквата св. Пантелеимонъ!* — ето нѣколко отъ послѣднитѣ думи на покойния, който на смъртенъ часъ е наумилъ на домашнитѣ си за два голѣми свѣщника, обѣщани отдавна отъ него на хисарската черква Св Пантелеимонъ.

Не мога да прѣмълча и слѣдния характеренъ фактъ. оповѣстенъ неотдавна и отъ единъ мѣстенъ вѣстникъ. У дома на покойния се явява депутация отъ едно дружество.

— Какво има, дѣца? Заповѣдайте де, седнете! посрѣща любезно домакинътъ своитѣ чести и неканени гости — членоветѣ на комисията.

— Дѣдо Гьока, дошли сме да Ви помолимъ отъ името на дружеството ни, за да . . . .

— Е, е, стига, разбрахъ. Ами я да видя листа, на който сѫ записали нашитѣ граждани пожертвуванията си!

— Ама, дѣдо хаджи, ние не сме ходѣли при мнозина. Кажи го, че при Васъ идемъ най-напрѣдъ.

— Слушайте: я пообиколете всички наши граждани, при които мислите да идете, па тогава елате при дѣда си хаджия!

Слѣдъ нѣкой день депутацията е пакъ при дѣдо Гьока.

— Е, свършихте ли работата? Даватъ ли, даватъ ли? Я да видя сега листа! Слушай, момче, ти си по-младъ отъ мене — обръща се домакинътъ къмъ едного отъ депутацията — я му тегли една черта подъ цифритѣ, та ми кажи, колко се е събрало всичко?!

— 250 лева, дѣдо хаджи.

— Тъй ли? Нà ви и отъ мене толкова — 250 л. Тъй, свърши се работата! Хайде сега на добъръ часъ! Работете, момчета, работете! Работата е благословена!

И не еднажъ и дважъ е постѫпвалъ така Хаджи Гьока съ депутации отъ разни дружества.

Характерно въ благодѣянията на покойния хаджи Гьока е това, че той е давалъ лептата си само тамъ и тогава, дѣто и имало нужда и когато е билъ убѣденъ, че пожертвуванието му съ полза ще „хване мѣсто“. Единъ примѣръ. Дълго врѣме покойниятъ е мислѣлъ приживѣ, какво крупно пожертвувание за обществено благо да остави слѣдъ смъртьта си. Първѣнъ той е мислѣлъ да завѣщае голѣма парична сума, съ която да се изгради здание за старопиталище, и друга — за неговото издържане. Обаче той, примѣренъ поклоникъ на честния и благословенъ трудъ, напусналъ скоро това намѣрение, страхувайки се, че съ благодѣянието си ще напакости на мнозина, които безъ врѣме, може би, ще напуснатъ работитѣ си и ще се прѣдадатъ на убийствена лѣность, съ надежда да намѣрятъ подслонъ и храна въ старопиталището. Та рѣшилъ най-послѣ дѣдо Гьока да изсипе своето щедро благодѣяние — вѣнецътъ на благодѣянията му — на клети и бездомни сираци!

Изобщо, умниятъ и практиченъ хаджи Гьока е успѣлъ да си изработи строго житейски правила отъ непосрѣденъ, личенъ опитъ. За това най-голѣмъ помощникъ на покойния е била библията, най-любимата негова книга. Писмо ли ще пише нѣкому, въ сѫдъ ли ще отива — а тамъ той рѣдко ходѣше — ще увѣщава ли нѣкого, съмнѣние ли го бори за нѣщо, — винаги за всичко той се е обръщалъ къмъ своята помощница—библията [1]), която до послѣденъ часъ покойниятъ е пазѣлъ до възглавницата си.

Милосърденъ, справедливъ и състрадателенъ, покойниятъ хаджи Гьока често е билъ виканъ за посрѣдникъ между спорещи страни, а къмъ своитѣ длъжници е билъ винаги отстѫпчивъ: въ много рѣдки случаи той е прибѣгвалъ до сѫдилища за защита на свое право. Щомъ се е убѣждавалъ, че длъжникътъ не е въ състояние да изплати своя длъгъ, покойниятъ го е „риситилъ“ (съ кръсте до името му) отъ тевтера си, а записа е кѫсалъ или хвърлялъ въ огънь, думайки: „Не искамъ сиромаси да плачатъ отъ мене“. Тая отстѫпчивость на покойния мнозина помнятъ и благославятъ. Гордостьта, лѣностьта, разкошътъ и разточителностьта сѫ били страшни пороци въ лицето на покойния, който често е съвѣтвалъ и свой дѣца и други младежи: —

---

[1]) Па и мнозина негови познайници, знаейки това, сѫ се обръщали къмъ него въ писма или разговори сѫщо съ убѣдителни и мѫдри изрази изъ библията. Единъ примѣръ за любопигство. Прѣзъ 1896 г. покойниятъ съ нетърпѣние очаква прѣкръстването на прѣстолонаслѣдника ни. Опрѣдѣлениятъ день на първо врѣме за това мина и не оправда надеждата на Х. Гьока. И той на 11. януарий пита за това телеграфически въ София г. Ив. Гешева, който бърза на 12. с. м. да му отговори:

„Прѣтърпѣвший до конца спасенъ будетъ“.

А на 2. февруарий бързатъ нѣколцина пловдивчани въ София да зарадватъ и утѣшатъ дѣдо хаджия съ слѣднитѣ телеграми:

„Нинѣ отпущаеши раба твоего, Владико, по глаголу твоему смиромъ, яко видѣста очи мои спасение Твое.“

Ив. Гешевъ.

„Да воскреснетъ Богъ и расточатъ ся врази Его“.

Д-ръ Яколовъ.

„Сей день егоже сътвори Господъ возрадуемъ се и возвеселимъ се въ онъ“.

Д. Стамболовъ.

„Ако струвашъ за 10, цѣни се за 5, и нѣма да изгубишъ. — Не се срамувай да се събирашъ и съ най-прости люде: може да знаешъ 99, а едното, за да станатъ 100, ще научишъ, може би, отъ простия. — Всѣко дѣяние на нашитѣ правителства цѣнете, като имате прѣдъ видъ винаги обществена полза. — Въ постоянство, трудолюбие и разумни икономии азъ виждамъ спасението на България“.

Прѣгледахъ набързо библията на Х. Гьока. На много мѣста окото ми се спираше на нѣкои мѫдри изрази, подчертани отъ покойния съ моливъ, и които ни спомагатъ да вникнемъ по-дълбоко въ душата на умния хаджи Гьока. Ето само нѣколко отъ тия мѫдри изрази, отъ които нѣкои, прѣписани отъ покойния, намѣрихъ на отдѣленъ листъ: —

„Сиромахътъ го мрази даже и ближниятъ му, а на богатия приятелитѣ сѫ много“ (Пр. Сол. гл. 14, 20).

„Отъ всѣки трудъ има полза, а отъ блядословието на устнитѣ само скудость“ (Пр. Сол. гл. 14, 23).

„По-добрѣ малкото съ страхъ Господенъ, нежели съкровища много и смущения въ тѣхъ“ (Пр. Сол. гл. 15, 16).

„Дѣто нѣма съвѣтъ, намѣренията се осуетяватъ, а въ множеството на съвѣтницитѣ утвърждаватъ се“.

„Дойде ли гордость, дохожда и срамь, а мѫдростьта е съ смиренитѣ“ (Пр. Сол. гл. 11, 2).

„Богатство не ползува въ день на гнѣвъ, а правдата избавя отъ смрьть“ (Пр. Сол. гл. 11, 15).

„Каквото златна обѣца на свиня на носа, такава е хубава жена безъ разсѫждение“ (Пр. Сол. гл. 11, 22).

„Който се надѣе на богатството си, ще падне, а праведнитѣ като лѣторасълъ ще прозябнатъ“ (Пр. Сол. гл. 11, 28).

„Скръбьта въ сръдцето на человѣка го смирява, а добрата дума го весели“ (Пр. Сол. гл. 12, 25).

„Въ многословието неизбѣженъ е грѣхътъ, но който въздържа устнитѣ си, разуменъ е“ (Пр. Сол. гл. 10, 19).

„Господъ съсипва домътъ на гордѣливитѣ, а утвърдява прѣдѣла на вдовицата“ (Пр. Сол. гл. 15, 25).

„Користолюбивиятъ смущава домътъ си, а който мрази дароветѣ, ще живѣе“ (Пр. Сол. гл. 15, 27).

Погрѣбението на Хаджи Гьока.

На 31. августъ т. г. въ $1^{1}/_{2}$ ч. подиръ пладне тежка болесть, която цѣли 4 години бѣ мѫчила добрия Хаджи Гьока, тури най-послѣ край на бурния му животъ. Къмъ 2 ч. цѣлъ Пловдивъ вече знаеше, че Хаджи Гьока е вече между мрътвитѣ. Дълбока скръбь, услаждана съ чувство на народна радость и гордость, личеше по лицата на всички пловдивски българи: скръбь — отъ загубата на добрия човѣкъ и гражданинъ, народна гордость — отъ *вѣнеца* на редицата благодѣяния, които покойниятъ бѣ направилъ приживѣ. Роднини, приятели и многобройни почитатели се редѣха у дома на покойния, за да му кажатъ на смъртно легло: „Вѣчна ти паметь и Богъ да те прости, добри Хаджи Гьока!“ Долнитѣ печатани извѣстия изразиха на първо врѣме общата скръбь на българския Пловдивъ: —

Скръбно извѣстие.

Съ съкрушено сърдце извѣстяваме на всички роднини, приятели и познати, че многообичниятъ ни съпругъ, баща, братъ, дѣдо, прадѣдо, зеть, вуйчо и братовчедъ

Хаджи Гьока Павловъ,

слѣдъ дълго боледуване днесъ, на 31. августъ 1905 г., въ часа $1^{1}/_{2}$ сл. обѣдъ, прѣдаде Богу духъ на 70-год. възрасть, като ни остави за вѣчно въ дълбока скръбь.

Опѣлото му ще се извърши утрѣ на 1. септемврий въ $3^1/_2$ ч. подиръ обѣдъ въ църквата „Св. Богородица“.

Отъ опечаленитѣ:

Нона, Павелъ, Иванъ, Дона, Мария, Христина и Богданъ Х. Гьокови.
Г-жа П. Куйкова съ чадата си
Г-нъ и Г-жа П. Бъчварови съ чадата си
Г-нъ и Г-жа Н. Бебровски съ чадата си
Г-нъ и Г-жа Д-ръ Б. Самоковлиевъ съ чадото си
Г-жа Пена Патева
Г-жа Дона Гешева
Сѣмейство Черневи
Сѣмейства Тодоръ Цачеви
Г-ца Сѫба Х. Петрова
Г-жа Елена Х. Иванова съ чадата си.

Пловдивъ, 31. августъ 1905 год.

Скръбно извѣстие.

Съ дълбока скръбь съобщаваме на почитаемитѣ пловдивски гражданки и граждани за тежката и незамѣнима загуба, която градъ Пловдивъ прѣтърпѣ съ смъртьта на истинския родолюбецъ, отличенъ гражданинъ и примѣренъ благодѣтель на сирачетата, страждущитѣ и сиромаситѣ—

Хаджи Гъока Павловъ.

Поканватъ се всички почитатели на покойния всеуважаванъ родолюбецъ и щедъръ благодѣтель да присѫтствуватъ на тържественото опѣло смрътнитѣ му останки, което ще се извърши днесъ въ $3^1/_2$ ч. слѣдъ обѣдъ въ църквата Св. Богородица.

Пловдивъ 1/IX 1905.

Попечителството на Пловдивското сиротопиталище.

Скръбно извѣстие.

Пловдивското Градско Общинско Управление извѣстява г. г. гражданитѣ за чувствителната и незамѣнима загуба, която пловдивската община прѣтърпѣва съ прѣселяването въ вѣчностьта на примѣрния гражданинъ

Хаджи Гъока Павловъ,

който, слѣдъ дълго боледуване, на 73 г. възрасть прѣдаде Богу духъ днесъ въ $1^1/_2$ ч. послѣ пладне.

Опѣлото на покойния ще се извърши утрѣ на 1. септемврий, въ 3¹/₂ ч. слѣдъ обѣдъ, въ цръквата „Св. Богородица“.

Поканватъ се г. г. гражданитѣ да присѫтствуватъ на погрѣбението, за да се отдаде заслужвающето уважение къмъ благодѣтелния покойникъ.

Пловдивъ, 31. августъ 1905 год.

Отъ Общинското Управление.

Скръбно извѣстие.

Настоятелството на Пловдивското Поборническо-Опълченско дружество съ душевна скръбь извѣстява на дружественитѣ членове за незамѣнимата загуба, която прѣтърпѣва въ лицето на най-видния му и най-щедъръ спомагателенъ членъ

Хаджи Гьока Павловъ,

който слѣдъ дълго боледуване вчера, на 31. августъ, прѣдаде Богу духъ на 70-годишна възрасть.

Опѣлото му ще се извърши днесъ по 3¹/₂ часа с. пл. въ съборната цръква „Св. Богородица“. Умоляватъ се членоветѣ да се съобразятъ съ програмата, изложена въ особната до тѣхъ покана.

Отъ настоятелството.

Скръбно извѣстие.

Съ голѣма скръбь съобщаваме на съмишленицитѣ си, че бившия прѣдсѣдатель и членъ на бюрото на демократическата партия —

Хаджи Гьока Павловъ,

слѣдъ дълго боледуване, се е поминалъ днесъ въ 1¹/₂ часа слѣдъ пладне.

Умоляватъ се всички съмишленици на партията да присѫтствуватъ на погрѣбението и опѣлото му, което ще стане утрѣ, на 1. септемврий, въ 3¹/₂ часа слѣдъ, пладне въ цръквата „Св. Богородица“.

Пловдивъ, 31. августъ 1905 год.

**Отъ бюрото на демократическата партия
въ Пловдивъ.**

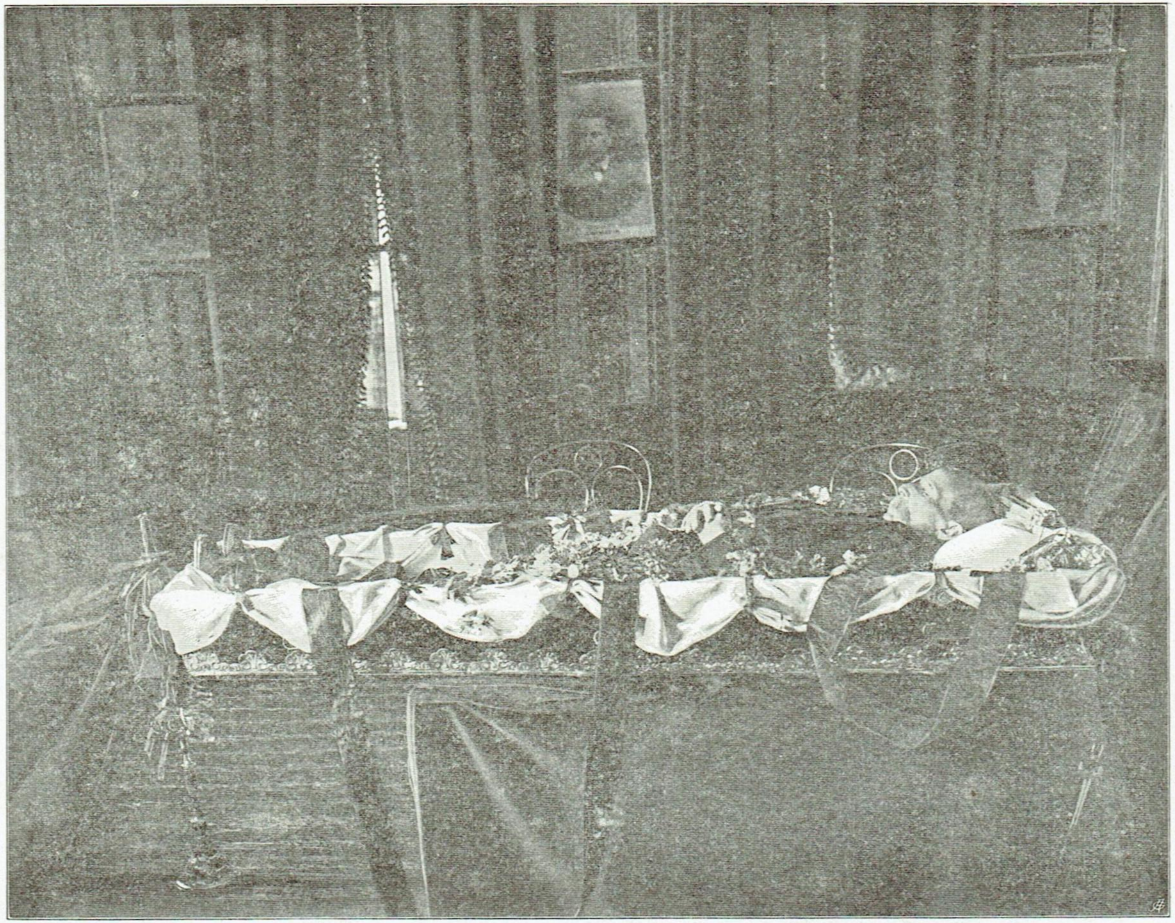

Хаджи Гьока на смъртно легло.

Опѣлото на покойния е отредено да стане на 1. септемврий въ $3^1/_2$ ч. подиръ пладне въ катедралната черква Св. Богородица. Прѣзъ тоя день отъ $2^1/_2$ ч. почнаха да се събиратъ у дома на покойния многобройнитѣ му почитатели, които идѣха да го изпратятъ до вѣчното му жилище. Между тия личеха всички видни граждани, прѣдставители на разни учрѣждения въ града, учителското тѣло отъ държавната м. гимназия „Александъръ I“ съ ученицитѣ отъ горнитѣ класове, членоветѣ на мѣстното опълченско дружество, пловдивскиятъ кметъ, членоветѣ на юнашкото дружество, възпитаницитѣ на сиротопиталището заедно съ своитѣ наставници и др. Въ 4 ч., слѣдъ опѣлото на покойния у дома му отъ Негово Високопрѣосвещенство пловдивския митрополитъ Теодосия въ съслужене на цѣлото градско духовенство, смрътнитѣ останки се положиха въ погребална кола, украсена съ нѣколко вѣнци отъ живи цвѣтя. Начело на черковния хоръ и музиката на 21 п. полкъ, шествието се упѫти прѣзъ улицитѣ „Търговска“ и „Съборна“ за черквата Св. Богородица.

Въ черква, слѣдъ опѣлото на покойния, негово благоговѣнство отецъ Рафаиловичъ, епархийски проповѣдникъ, държа слѣдната хубава и прочувствена

РѢЧЬ.

> „Блазѣ на ония, които умиратъ въ Господа, за да си отпочинатъ отъ трудоветѣ, защото дѣлата, ще ги слѣдватъ, ще ги прославяватъ“ —

казва книгата на вѣчната истина — Свещеното Писание.

Нажалено събрание!

Вчера тѫжниятъ гласъ на църковнитѣ камбани ни оповѣсти още по-тѫжната вѣсть, че примѣрниятъ християнинъ, прѣдобриятъ стопанинъ, нѣжниятъ родитель, дѣдо и прѣдѣдо, вѣрниятъ приятель, рѣдкиятъ гражданинъ, а още и по-рѣдъкъ благодѣтель и патриотъ — Х. Гьока Павловъ, се е прѣселилъ въ вѣчностьта. Неговото благородно срѫдце вчера е прѣстанало да тупти.

Смъртьта на благородния покойникъ ми наложи пастирската длъжность да се покача на това свето мѣсто, не вѣнци да му плета, защото самъ отдавна си ги е изплѣлъ, но отъ дълбочината на срѫдцето си и отъ страна на светата православна Църква; отъ страна на тия сираци, на които той се явява великъ благодѣтель; отъ страна на хиляди убоги и сиромаси, които днесъ лѣятъ горещи сълзи за милия си благодѣтель; отъ страна на разни заведения и дружества, които сѫ имали щастието да се наслаждаватъ на неговата щедра помощь; — съ една дума, отъ името на цѣлия признателенъ Пловдивъ да изкажа надъ студения трупъ на доблестния покойникъ скрѫбното и послѣдно „*прощавай*“, да му кажа „*вѣчная память*“.

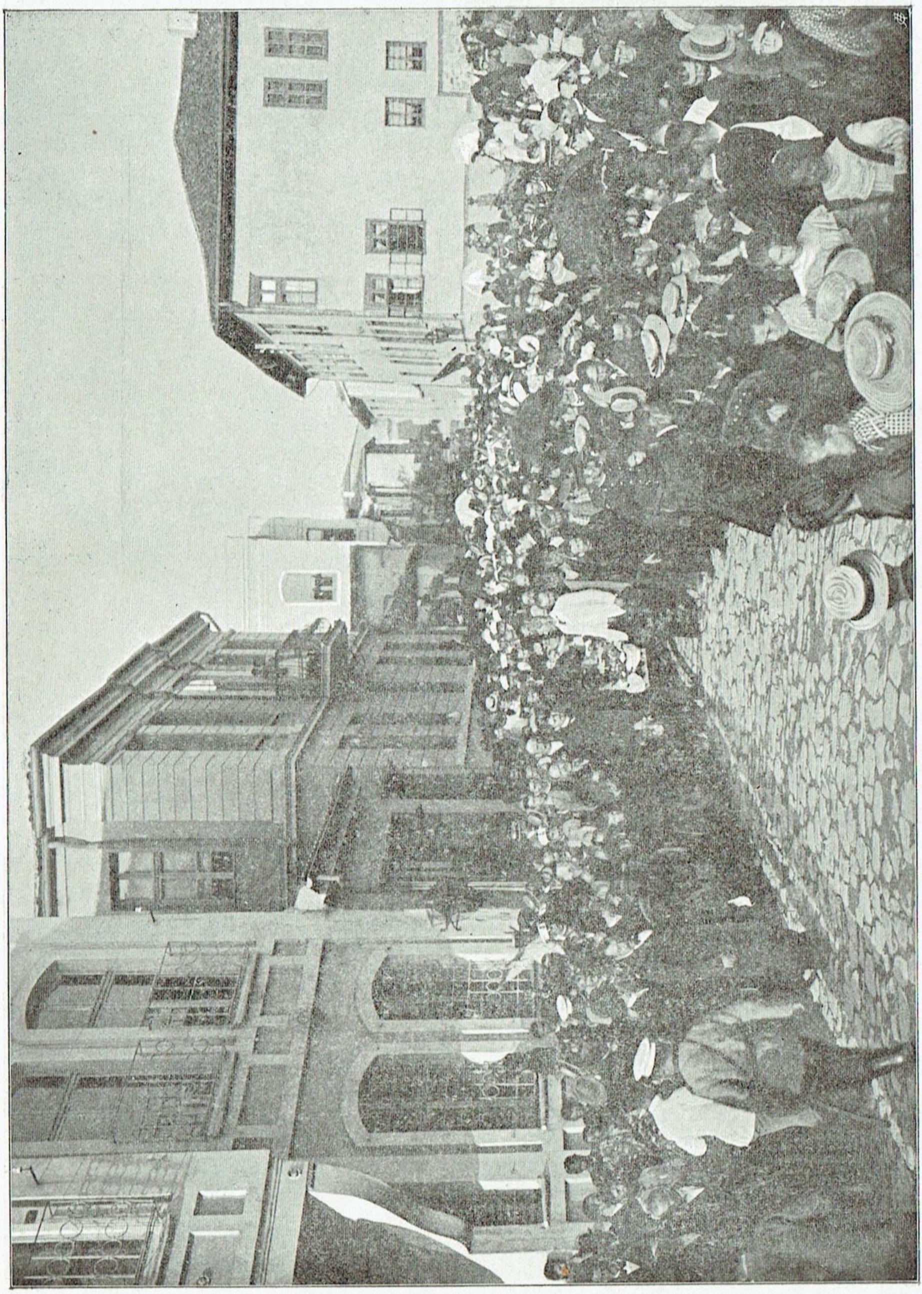

Погребалното шествие въ улица „Съборна“.

Да вникнемъ само въ живота си и да се попитаме: що е човѣкъ на този свѣтъ? Щомъ още се роди, чрѣзъ сълзи проглежда той бѣлия свѣтъ, и плачътъ и риданието го съпровождатъ, като го прѣдаватъ на майката-земя, за да борави въ вѣченъ сънь. Колко е кратъкъ и нищоженъ нашиятъ животъ! Слабъ като сѣнка, а мамливъ

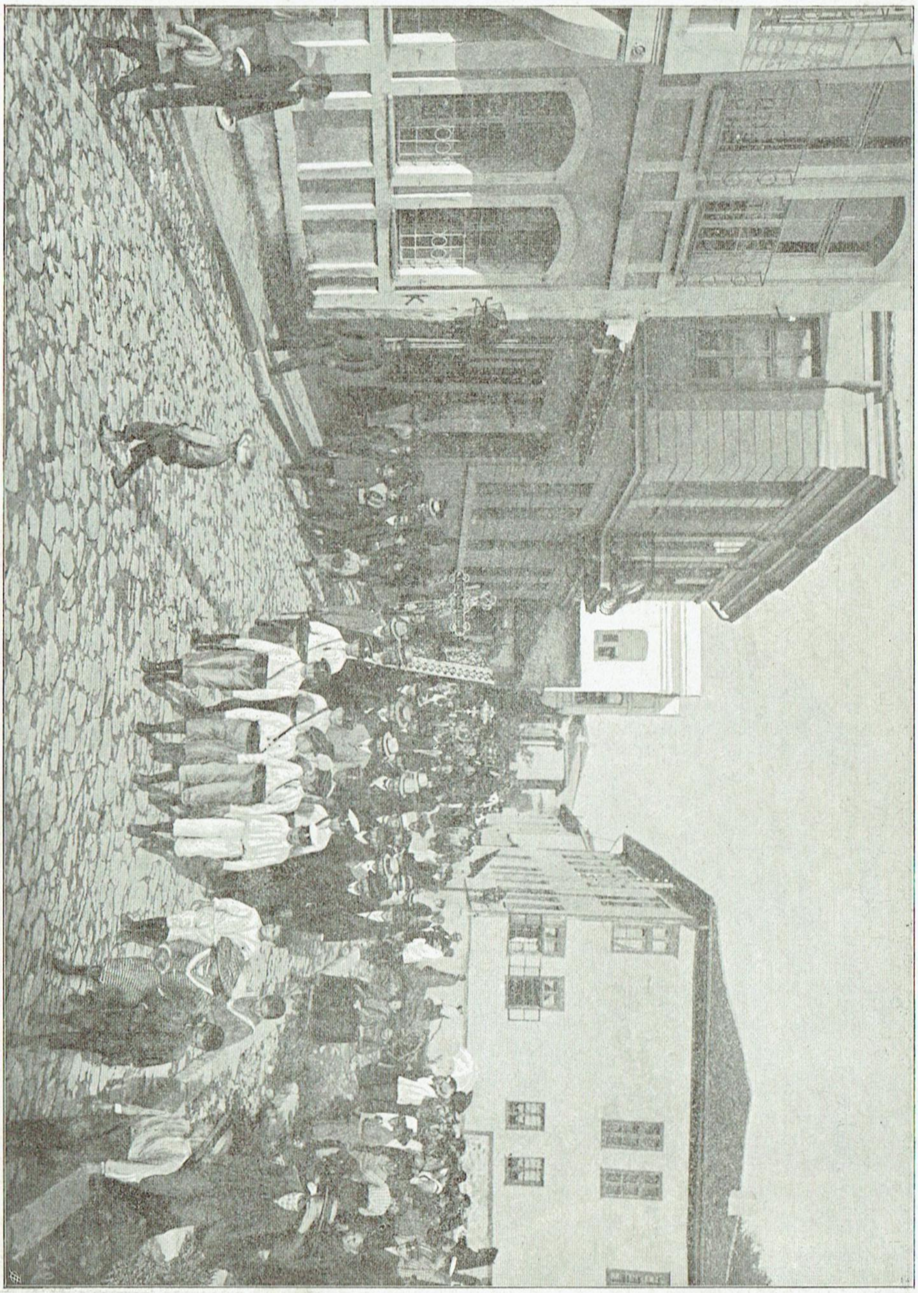

Погрѣбалното шествие въ улица „Съборна“.

като сънъ. Само когато смъртьта ни загрози, усѣщаме, колко сме слаби, малки и клети. Но нима величавата природа щади насъ, нашитѣ мечти и желания? Смъртьта не знае що е милость; тя не прави изборъ и за нищо не хае — косѝ всичко. Смѣло тя влиза и въ бѣдната хижа и въ царския палатъ и руши всичко. Но, какво казвамъ *всичко?* Нимà смъртьта, наистина, е край на всѣко битие? нима вѣчно умиратъ и ония, що сѫ посветили цѣлия си вѣкъ на душевна дѣйность? Нима дѣйствително за винаги угасватъ и ония благодѣтели народни, които съ богатството отварятъ народу си, а най-паче на убогитѣ, пѫть къмъ напрѣдъкъ, слава и величие? Не, такива люде не умиратъ, тѣ не угасватъ никога, защото *„истината е вѣчна правда, а тази правда никога не умира“*.

Личностьта на народния благодѣтель Х. Гьока вчера е рзсипана съвсѣмъ; но неговата паметь не само че не е унищожена, а тепърва ще оживѣе съ всичкия си блѣсъкъ,

Който вѣрно и честно служи роду си, той остава подирѣ си траенъ и вѣченъ споменъ. Прахъ и пепелъ — ето всичко, що въ гроба лежи; но добритѣ човѣшки дѣла стоятъ високо надъ това; тѣ се прѣдаватъ отъ колѣно на колѣно.

Животътъ на покойния Х. Гьока е извѣстенъ на всинца ви, та за него нѣма да говоря. Ще кажа само, че въ неговитѣ грѫди се роеше цѣлъ рой най-възвишени добродѣтели, най-главно, високо християнско състрадание къмъ бѣднитѣ.

Спасительтъ Исусъ Христосъ въ една бесѣда съ ученицитѣ си казалъ: *„наистина ви говоря, че е по-лесно на камилата да мине прѣзъ иглени уши, нежели — на богатия да влѣзе въ царството Божие“*. И твърдѣ естествено; защото богатството може да причини измамничество, самолюбие, равнодушие къмъ интереситѣ на ближнитѣ, а косто е най-лошото — стрѣмление къмъ увеличение на богатство, безъ да се обръща внимание на срѣдства, съ които то се постига.

Високата справедливость изисква обаче да признаемъ, че тукъ случаятъ не е такъвъ. Дѣдо Х. Гьока бѣ богатъ; съ потъ на чело той спечели това си богатство и по единъ честенъ начинъ изъ день на день той го увеличаваше, за да бѫде вѣренъ послѣдователь на Христа Спасителя, който чрѣзъ устата на апостола си е казалъ: *„Не дѣйте забравя благодѣянието и спомоществуванието, защото съ такива жертви се угажда Богу“*.

Въ желанието си да избърше кървавитѣ сълзи на толкова сираци, покойникътъ покрай многото и разни благодѣяния, извършени отъ него прѣзъ живота му, си е спомнилъ и за тукашното сиропиталище, на което той е завѣщалъ такава сграда («Хотелъ България»), отъ приходитѣ на която се получаватъ годишно 10,000 лв; а съ това си е създалъ паметникъ, по-траенъ отъ каменни плочи. Врѣмето руши и затрива каменнитѣ паметници, но благодѣянието на Хаджи Гьока ще блещи съ златни букви възъ страницитѣ на новейшата история

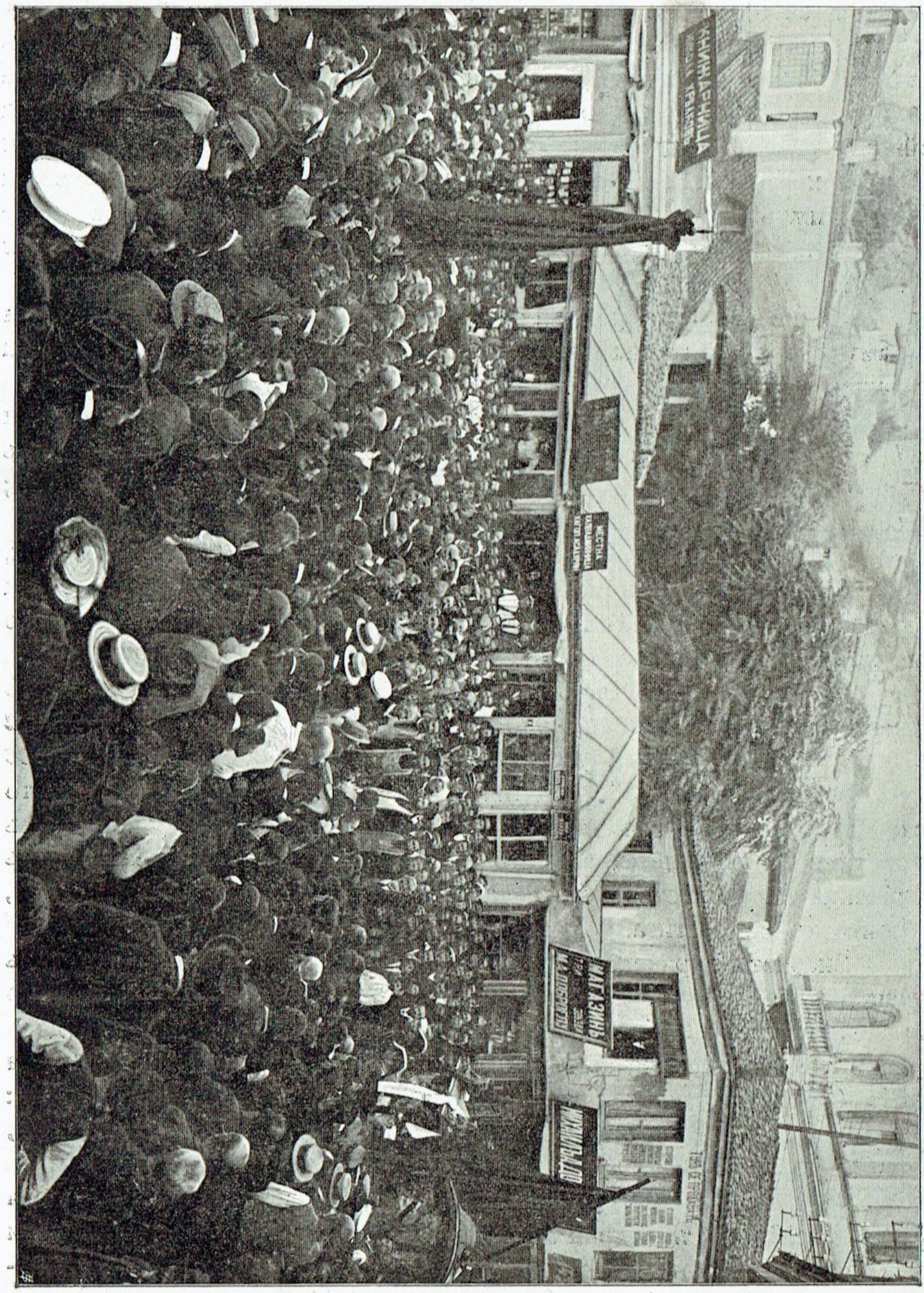

Погрѣбалного шествие на площада„ Князъ Борисъ“.

на Пловдивъ, и много признателни сираци единъ день съ благоговѣние ще повторятъ: *Богъ да прости великия ни дѣдо Х. Гьока Павловъ!*

Прѣзъ свѣтлия животъ и още по свѣтли дѣла на усопшия утѣши се ти, опечалена съпруго, утѣшете се и вие, негови чада, внуци и роднини! На Божия Промисълъ бѣ угодно да ви посѣти.

Покорете се на Неговата разпоредба, укрѣпявайте се съ молитва, защото само въ нея ще намѣрите облекчение отъ нанесената ви рана! Помнете, че всички Божи дѣяния сѫ слѣдствие на Неговата безпрѣдѣлна любовь!

Нека ви служи за утѣха и участието на цѣлия градъ въ вашата скръбь; сълзитѣ на хиляди сиромаси и облагодѣтелствувани отъ прѣмилия ви покойникъ нека ви дадатъ сила и мощь, за да понесете тежкия ударъ!

Нека неговиятъ животъ послужи намъ — на всички негови почитатели — за образецъ на добъръ християнинъ и прѣдвидъ на неговитѣ рѣдки благодѣяния и подбудени отъ чувства на искрена признателность за сѫщитѣ, отъ душа и сръдце да кажемъ: *Упокой Спасе нашъ съ праведными* раба твоего Гьока поклоника и сего всели во дворы твоя. Блаженъ путь въ онъ же идеши душе, яко уготова ся тебѣ мѣсто упокоенія.

Аминъ.

Отъ черква шествието по сѫщия редъ тръгна прѣзъ улица „Съборна“ и спрѣ на площада „Князъ Борисъ“. Тукъ отъ балкона на една близусѣдна сграда г. Ст. П. Георгиевъ, учитель въ м. гимназия, държа пламена рѣчь, въ която надълго очерта разновидната дѣйность на скѫпия покойникъ. Оттукъ погребалната кола, съ останкитѣ на покойния и придружена отъ неговитѣ домашни и голѣмъ брой почитатели, тръгна, за да го занесе и сложи за вѣченъ покой въ вѣчното му жилище, дѣто надъ студения трупъ на скѫпия покойникъ всички изпращачи казаха послѣдно *„Сбогомъ-Прости! Лека пръсть и вѣчната ти паметь, добри дѣдо Гьока“*.

ТЕЛЕГРАМА

ОТЪ

г. Министера на Народната Просвѣта до г. Директора на Пловдивската мъжка гимназия „Александъръ I“.

„Възлагамъ Ви да бѫдете тълкуватели прѣдъ сѣмейството на покойния Хаджи Гьока Павловъ на дълбокото участие, което Министерството взема въ неговата скръбь и да му изкажете благодарностьта на сѫщото за щедрото пожертвувание, направено отъ покойния родолюбецъ за въ полза на Пловдивското Сиротопиталище. № 12,996“

На 20. день слѣдъ смъртьта на покойния Хаджи Гьока се отслужи въ катедралната черква „Св. Богородица“ панахида, по починъ на попечителството на сиротопиталището. За това гражданитѣ се извѣстиха отъ слѣдното извѣстие: —

ПАНАХИДА

На 18. септемврия т. г. се навръшватъ 20 деня, откакъ се прѣсели въ вѣчностьта познатиятъ съ своитѣ благодѣяния, нашъ скѫпъ съгражданинъ

ХАДЖИ ГЬОКА ПАВЛОВЪ

По тоя случай въ тоя день — недѣля — въ черквата „Св. Богородица“, слѣдъ божествената литургия, ще се отслужи панахида на покойника.

Умоляватъ се всички граждани, които цѣнятъ паметьта на покойника, да присѫтствуватъ на панахидата, за да отдадатъ съ това свойта дань на висока почеть къмъ тоя **рѣдъкъ благодѣтель** и многозаслужилъ нашъ съгражданинъ.

гр. Пловдивъ, 17. септемврий, 1905 г.

Отъ попечителството на Пловдивското Сиротопиталище.

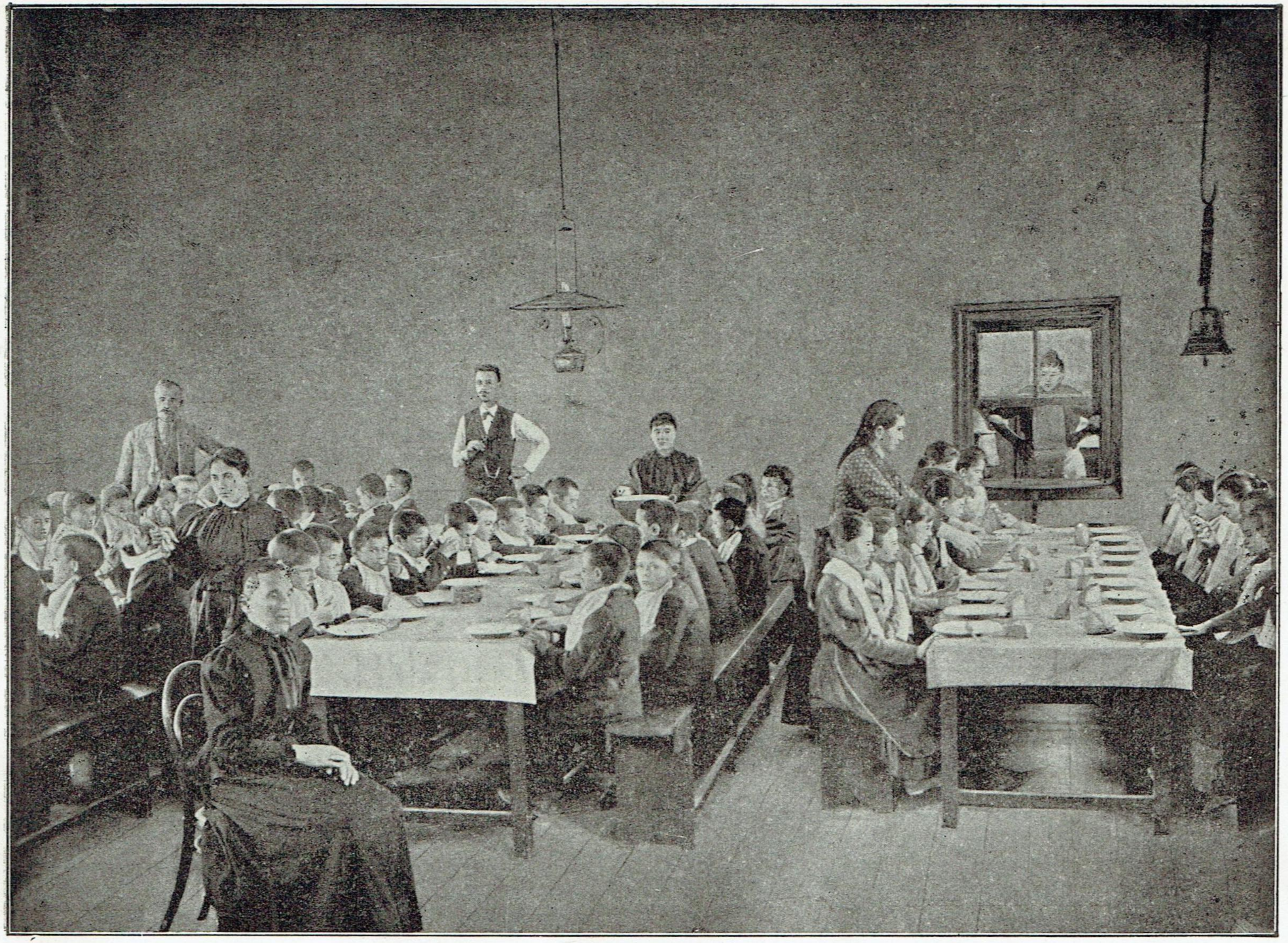

Сирацитѣ въ сиротопиталището на обѣдъ.